

«Қазақстан-Қытай Құбыры» ЖШС

**2023 жылдың 31 желтоқсанында аяқталған жыл үшін,
тәуелсіз аудитордың аудиторлық есебімен**

**Халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына сәйкес
қаржылық есептілік**

Мазмұны

Тәуелсіз аудиторлардың аудиторлық есебі

Қаржылық есептілік

Қаржылық жағдай туралы есеп.....	1
Пайда немесе залал және басқа жиынтық табыс туралы есеп.....	2
Меншікті капиталдағы өзгерістер туралы есеп.....	3
Ақша қаражаттарының қозғалысы туралы есеп.....	4

Қаржылық есептілікке ескертпелер

1. Жалпы жалпы мәліметтер.....	5
2. Дайындау негізі.....	6
3. Есеп саясатының елеулі ережелері.....	6
4. Елеулі есептік пайымдаулар, бағалау мәндері мен жорамалдар.....	15
5. Байланысты тараптармен операциялар және олармен операциялар бойынша қалдықтар.....	19
6. Негізгі құралдар.....	20
7. Банктік депозиттер.....	21
8. Ақшалай қаражаттары пен мен оның баламалары.....	21
9. Несиелер мен қарыздар.....	22
10. Үшінші тараптармен мұнай тасымалдау шарттары бойынша міндеттемелер.....	22
11. Басқа кредиторлық берешек және есептелген міндеттемелер.....	23
12. Түсім.....	23
13. Қызметтерді сатудың өзіндік құны.....	23
14. Жалпы және әкімшілік шығыстар.....	24
15. Басқа операциялық шығыстар мен кірістер, нетто.....	24
16. Қаржылық шығыстар мен кірістер.....	24
17. Пайда салығы бойынша шығыстар.....	25
18. Әлеуетті және шартты міндеттемелер.....	26
19. Қаржылық тәуекелдерді басқарудың мақсаттары мен саясаты.....	28
20. Қаржы құралдарының әділ құны.....	30
21. Есепті күннен кейінгі оқиғалар.....	31

«КПМГ Аудит» жауапкершілігі
шектеулі серіктестік
Қазақстан, А25D6Т5, Алматы,
Достық д-лы, 180,
+7 (727) 298-08-98

Товарищество с ограниченной
ответственностью «КПМГ Аудит»
Казахстан, А25D6Т5, Алматы,
пр. Достык, 180

Тәуелсіз аудиторлардың аудиторлық есебі

«Қазақстан-Қытай Құбыры» ЖШС Қатысушылары мен басшылығына

Пікір

Біз 2023 жылдың 31 желтоқсанындағы қаржылық жағдай туралы есебінен, көрсетілген күні аяқталған жыл бойынша пайда немесе залал және басқа жиынтық табыс, меншікті капиталдағы өзгерістер және ақша қаражаттарының қозғалысы туралы есептерден, сондай-ақ, есеп саясатының елеулі тұжырымдамалары мен басқа түсіндірмелі ескертпелерден тұратын «Қазақстан-Қытай Құбыры» ЖШС (әрі қарай, «Компания») қаржылық есептіліктің аудитін жүргіздік.

Біздің пікірімізше, қаржылық есептілік Қаржылық есептілігінің халықаралық стандарттары жөніндегі Комитеті шығарған ҚЕХС стандарттарына (ҚЕХС қаржылық есептіліктің стандарттары) сәйкес барлық елеулі қатынастарда Компанияның 2023 жылдың 31 желтоқсанындағы қаржылық жағдайын және көрсетілген күні аяқталған жыл бойынша қаржылық нәтижелерін және ақша қаражаттарының қозғалысын әділ көрсетеді.

Пікір білдіруге негіздеме

Біз Аудиттің халықаралық стандарттарына сәйкес аудит жүргіздік. Осы стандарттар бойынша біздің жауапкершілігіміз одан әрі есебіміздің «*Қаржылық есептілік аудитіне аудиторлардың жауапкершілігі*» бөлімінде сипатталған. Біз Бухгалтерлерге арналған халықаралық әдеп стандарттары Кеңесінің кәсіби бухгалтерлерге арналған әдеп кодексіне («БАХӘСК кодексі») және біздің қаржылық есептіліктің аудитіне тиісті Қазақстан Республикасында қолданылатын әдептілік талаптарға сәйкес Компанияға қатысты тәуелсіз болып табыламыз және біз басқа да әдептілік міндеттемелерді аталған талаптар мен БАХӘСК кодексіне сәйкес орындадық. Біз алған аудиторлық дәлелдер біздің пікірімізді білдіруге негіздеме болуға жеткілікті және тиісті деп есептейміз.

Өзге мәліметтер

Компанияның 2022 жылдың 31 желтоқсанында аяқталған жылдағы қаржылық есептілігінің аудитін басқа аудиторлар жүргізді және олардың 2023 жылдың 6 ақпанындағы есебі, сәйкесінше, өзгертілмеген.

Қаржылық есептілік үшін Компания басшылығы мен басқару өкілеттілігіне ие тұлғалардың жауапкершілігі

Басшылық ҚЕХС қаржылық есептіліктің стандарттарына сәйкес қаржылық есептіліктің дайындауы мен әділ ұсынылуына және де алаяқтық әрекеттер немесе қателіктер салдарынан елеулі бұрмаланбаған қаржылық есептілікті дайындау үшін басшылық қажет деп анықтайтын ішкі бақылау жүйесіне жауапты.

© 2024 «КПМГ Аудит» ЖШС, Қазақстан Республикасы заңнамасына сәйкес тіркелген компания, жауапкершілігі өз қатысушыларының кепілдіктерімен шектелген KPMG International Limited жекеше ағылшын компаниясының құрамына кіретін KPMG тәуелсіз фирмалары жаһандық ұйымының қатысушысы. Барлық құқықтар қорғалған.

© 2024 ТОО «КПМГ Аудит», компания, зарегистрированная в соответствии с законодательством Республики Казахстан, участник глобальной организации независимых фирм KPMG, входящих в KPMG International Limited, частную английскую компанию с ответственностью, ограниченной гарантиями своих участников. Все права защищены.

Қаржылық есептілікті дайындауда басшылық Компанияның үздіксіз қызметін жалғастыру қабілетін бағалау, сәйкес жағдайларда үздіксіз қызметке қатысты мәселелерді ашып көрсету және басшылық Компанияны жауып тастауға немесе оның операцияларын тоқтатуды ниеттеніп отырған немесе одан басқа нақты балама нұсқасы болмаған жағдайларды қоспағанда бухгалтерлік есептің үздіксіз қызмет негізін қолдану үшін жауапты.

Басқару өкілеттілігіне ие тұлғалар Компанияның қаржылық есептілігін дайындауды қадағалауға жауапты.

Қаржылық есептілік аудитіне аудиторлардың жауапкершілігі

Біздің мақсатымыз қаржылық есептіліктің толығымен алаяқтық әрекеттер немесе қателіктер салдарынан елеулі бұрмаланбағандығы туралы ақылға қонымды сенімділік алу және де біздің пікіріміз енетін аудиторлардың есебін шығару. Ақылға қонымды сенімділік жоғары дәрежедегі сенімділікті білдіреді, бірақ АХС-ға сәйкес жүргізілген аудит бар болған кездегі елеулі бұрмалануларды әрқашан табатындығына кепіл болып табылмайды. Бұрмаланулар алаяқтық әрекеттер немесе қателіктердің нәтижесі болуы мүмкін және де егер олар жеке немесе жиынтық түрінде осы қаржылық есептілік негізінде қабылданатын экономикалық шешімдерге ықпал етуі негізді түрде жорамалданса, маңызды болып саналады.

АХС-ға сәйкес жүргізілген аудит шеңберінде біз кәсіби пайымдауды қолданамыз және аудит бойы кәсіби күмәншілдікті сақтаймыз. Одан бөлек біз келесілерді орындаймыз:

- алаяқтық әрекеттер немесе қателіктер салдарынан қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалану тәуекелін анықтаймыз және бағалаймыз және де осы тәуекелдерге жауап ретінде аудиторлық рәсімдерді әзірлейміз және өткіземіз және де біздің пікірімізді білдіру үшін негіз болатын жеткілікті және тиісті аудиторлық дәлелдер аламыз. Алаяқтық әрекеттер нәтижесінде елеулі бұрмалануларды анықтамау тәуекелі қателіктер нәтижесінде елеулі бұрмалануларды анықтамау тәуекелінен жоғары, өйткені алаяқтық әрекеттер сөз байласу, жалғандық, қасақана өткізу, ақпаратты немесе әрекетті бұрмалап көрсетулерді немесе ішкі бақылау жүйесін айналып өтуді қамтуы мүмкін;
- жағдайларға сәйкес келетін аудиторлық рәсімдерді әзірлеу мақсатымен, бірақ Компанияның ішкі бақылау жүйесінің тиімділігі туралы пікірді білдіру мақсатынсыз, аудит үшін маңызы бар ішкі бақылау жүйесінің түсінігін аламыз;
- қолданылатын есеп саясатының тиісті сипатын және бухгалтерлік бағалаулардың негізділігін және басшылықпен дайындалған ашып көрсетілген ақпаратты бағалаймыз;
- басшылықтың бухгалтерлік есептің үздіксіз қызмет негізін қолдануының заңдылығы туралы қорытынды жасаймыз және де алынған аудиторлық дәлелдер негізінде Компанияның үздіксіз қызметін жалғастыру қабілетіне елеулі күмән туғызуы мүмкін оқиғалар немесе шарттарға байланысты елеулі белгісіздіктің бар-жоқтығы туралы қорытынды жасаймыз. Егер біз елеулі белгісіздік бар деген қорытындыға келсек, біздің аудиторлардың есебінде қаржылық есептіліктегі сәйкес ашып көрсетілген ақпаратқа назар аудартуымыз керек немесе осындай ашып көрсетілген ақпарат орынсыз болса, пікірімізді түрлендіруіміз керек. Біздің қорытындыларымыз біздің аудиторлардың есебінің күніне дейін алынған аудиторлық дәлелдерге негізделген. Алайда болашақ оқиғалар немесе шарттар Компанияның үздіксіз қызметті жалғастыру қабілетінің жоғалуына әкелуі мүмкін;

«Қазақстан-Қытай Құбыры» ЖШС
Тәуелсіз аудиторлардың аудиторлық есебі
3-бет

— қаржылық есептіліктің ашып көрсетілген ақпараты енетін бүтіндей ұсынылуын, құрылымы мен мазмұнын, және де қаржылық есептіліктің негізінде жатқан операциялар мен оқиғаларды әділ ұсынылуын қамтамасыз етілетіндей көрсетуін бағалаймыз.

Біз басқару өкілеттілігіне ие тұлғаларға, тым болмағанда, аудиттің жоспарланған көлемі мен уақытын, сондай-ақ, біз аудит барысында анықтайтын ішкі бақылау жүйесінің елеулі кемшіліктері енетін аудиттің елеулі табуларын айтып білдіре отырамыз.

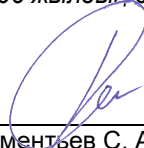
Аудиттің нәтижесі болып табылатын тәуелсіз аудиторлардың есебінің келісім партнері:

Нездемковский С. В.
Қазақстан Республикасының
сертификатталған аудитору
2014 жылдың 2 маусымында берілген
№ МФ-0000182 аудитордың біліктілік куәлігі

«КПМГ Аудит» ЖШС

Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігі аудиторлық қызмет жүргізу үшін
2006 жылдың 6 желтоқсанында берген мемлекеттік лицензияның №0000021

Дементьев С. А.
«КПМГ Аудит» ЖШС Жарғы негізінде
өрекет ететін Бас директоры

2024 жылдың 5 ақпаны

«Қазақстан-Қытай Құбыры» ЖШС

Ақша қаражаттарының қозғалысы туралы қысқартылған аралық есеп

мың теңгеде

31 желтоқсан 2023ж.

31 желтоқсан 2022 ж.

АКТИВТЕР

Айналымнан тыс активтер

Негізгі құралдар	6	198,069,312	211,652,908
Пайдалану құқығы нысанындағы активтер		195,229	69,977
Өтеуге ұзақ мерзімді қосылған құн салығы		128	-
Материалдық емес активтер		225,993	87,160
Басқа ұзақ мерзімді активтер		-	2,791

Айналымнан тыс активтертің жиыны 198,490,662 211,812,836

Айналымдағы активтер

Тауарлық-материалдық қорлар		1,131,097	1,026,984
Табыс салығы бойынша алдын ала төлем		415,628	50,923
Байланысты тараптардың дебиторлық берешегі	5	5,214	52,969
Негізгі қызмет бойынша дебиторлық берешек		-	23,079
Басқа ағымдағы активтер		637,309	1,221,372
Банктік депозиттер	7	23,527,680	21,856,337
Ақша қаражаттары және олардың баламалары	8	23,836,867	17,871,484

Айналымдағы активтертің жиыны 49,553,795 42,103,148

АКТИВТЕРДІҢ ЖИЫНЫ 248,044,457 253,915,984

МЕНШІКТІ КАПИТАЛ

Жарғылық капитал		13,000,000	13,000,000
Негізгі құралдарды қайта бағалау бойынша Резерв		58,427,409	60,354,743
Басқа капитал резервтері		(3,589)	(4,991)
Бөлінбеген пайда		92,409,910	60,772,653

МЕНШІКТІ КАПИТАЛ ЖИЫНЫ 163,833,730 134,122,405

МІНДЕТТЕМЕЛЕР

Ұзақ мерзімді міндеттемелер			
Несиелер мен қарыздар	9	-	32,197,304
Құбырды және оның объектілерін жою және жерді рекультивациялау жөніндегі міндеттемеге арналған Резерв	4	8,843,517	11,282,742
Жалдау бойынша міндеттемелер		119,349	53,056
Кейінге қалдырылған салық міндеттемесі		28,460,797	29,825,210
Басқа да ұзақ мерзімді міндеттемелер		18,631	20,264

Барлығы ұзақ мерзімді міндеттемелер 37,442,294 73,378,576

Қысқа мерзімді міндеттемелер

Несиелер мен қарыздар	9	32,842,895	33,900,576
Негізгі қызмет бойынша кредиторлық берешек		1,129,953	666,692
Байланысты Тараптар алдындағы кредиторлық берешек	5	1,574,438	1,508,951
Байланысты тараптармен мұнай тасымалдау шарттары бойынша міндеттемелер	5	3,848,963	3,613,692
Мұнайды үшінші тараптармен тасымалдауға арналған шарттар бойынша міндеттемелер	10	4,876,996	4,699,947
Басқа кредиторлық берешек және есептелген міндеттемелер	11	2,362,703	1,987,721
Жалдау бойынша міндеттемелер		132,485	37,424

Қысқа мерзімді міндеттемелер жиыны 46,768,433 46,415,003

МІНДЕТТЕМЕЛЕРДІҢ ЖИЫНТЫҒЫ 84,210,727 119,793,579

МІНДЕТТЕМЕЛЕР МЕН КАПИТАЛДЫҢ ЖИЫНТЫҒЫ 248,044,457 253,915,984

Шығару үшін бекітілген және басшылық атынан 2024 жылғы 5 ақпанда қол қойылған:

Гао Хуэй
Бас директордың м.а.

Турлыханов Ерхат Дулатович
Бас директордың экономика ж.о.

Кочергова Анна Витальевна
Бас бухгалтер

"Қазақстан-Қытай Құбыры" ЖШС

Ақша қаражаттарының қозғалысы туралы қысқартылған аралық есеп

мың теңгеде	31 желтоқсанда аяқталған жыл ішінде	
	2023 ж.	2022 ж.
Операциялық қызметтен түскен ақша қаражаттарының қозғалысы		
Операциялық қызметтен ақшалай қаражат түсімдері		
Тасымалдау қызметтерін ұсыну	82,158,538	81,830,558
Алынған аванстар	8,725,959	8,313,640
Алынған пайыздар	489,741	339,677
Басқа түсімдер	610,834	347,579
Операциялық қызметтен ақшалай қаражаттың шығуы		
Тауарлар мен қызметтер үшін жеткізушілер мен мердігерлерге төлемдер	(22,642,072)	(21,201,856)
Берілген аванстар	(83,491)	(44,747)
Жалақы бойынша төлемдер	(2,281,986)	(2,169,893)
Қарыздар бойынша сыйақы төлеу	(3,636,347)	(3,693,038)
Табыс салығы	(10,324,089)	(8,352,472)
Бюджетке төленетін басқа төлемдер	(4,279,094)	(4,789,766)
Басқа төлемдер	(847,013)	(784,214)
Операциялық қызметтен түскен таза ақша қаражаты	47,890,980	49,795,468
Инвестициялық қызметтен түскен ақша қаражаттарының қозғалысы		
Инвестициялық қызметтен түсетін ақшалай қаражат түсімдері		
Банктік депозиттерді алу	30,947,955	20,277,231
Инвестициялық қызметтен ақшалай қаражаттың шығуы		
Банктік депозиттерді орналастыру	(33,023,476)	(20,197,122)
Негізгі құралдарды сатып алу	(2,872,665)	(1,083,577)
Материалдық емес активтерді сатып алу	-	(14,900)
Инвестициялық қызметте пайдаланылған таза ақша қаражаты	(4,948,186)	(1,018,368)
Қаржылық қызметтен түскен ақша қаражаттарының қозғалысы		
Қаржы қызметінен ақша қаражатының шығуы		
Қарыздарды өтеу	(31,694,250)	(83,571,700)
Дивидендтер төлеу	(5,000,000)	(10,000,000)
Жалдау бойынша міндеттемелерді өтеу	(39,728)	(557,212)
Басқа төлемдер	(1,164)	(62,996)
Инвестициялық қызметте пайдаланылған таза ақша қаражаты	(36,735,142)	(94,191,908)
Ақша қаражаттары мен олардың баламаларының таза өсуі		
Валюта бағамының өзгеруінің ақша қаражаттарына және олардың шетел валютасындағы баламаларына әсері	6,207,652	(45,414,808)
Есепті кезеңнің басындағы ақша қаражаттары және олардың баламалары	(242,269)	4,887,902
Ақша қаражаттары мен олардың баламаларының таза өсуі	17,871,484	58,398,390
Есептік кезең соңына ақша қаражаттары мен олардың баламалары	23,836,867	17,871,484

Шығару үшін бекітілген және басшылық атынан 2024 жылғы 5 ақпанда қол қойылған

Гао Хуэй
Бас директордың м.а

Дурлыханов Ерхат Дулатович
Бас директордың экономика
ж.о.

Кочергова Анна Витальевна
Бас бухгалтер

"Қазақстан-Қытай Құбыры" ЖШС

Меншікті капиталдағы өзгерістер туралы қысқартылған аралық есеп

мың теңгеде	Жарғылық капитал	Негізгі құралдарды қайта бағалау бойынша резерв	Капиталдың басқа да резервтері	Таратылмаған табыс	Барлығы
2022 жылғы 1 қаңтарға	13,000,000	42,691,315	(4,765)	37,135,833	92,822,383
Кезеңдегі пайда	-	-	-	29,451,364	29,451,364
Басқа жиынтық табыс	-	21,848,884	(226)	-	21,848,658
Кезең ішіндегі жиынтық табыстың жиыны (аудиттелмеген деректер)	-	21,848,884	(226)	29,451,364	51,300,022
Негізгі құралдарды қайта бағалау бойынша іске асырылған резерв	-	(4,185,456)	-	4,185,456	-
Дивидендтер	-	-	-	(10,000,000)	(10,000,000)
2023 жылғы 1 қаңтар	13,000,000	60,354,743	(4,991)	60,772,653	134,122,405
Кезеңдегі пайда	-	-	-	31,971,105	31,971,105
Басқа жиынтық табыс	-	2,738,818	1,402	-	2,740,220
Кезең ішіндегі жиынтық табыстың жиыны (аудиттелмеген деректер)	-	2,738,818	1,402	31,971,105	34,711,325
Негізгі құралдарды қайта бағалау бойынша іске асырылған резерв	-	(4,666,152)	-	4,666,152	-
Дивидендтер	-	-	-	(5,000,000)	(5,000,000)
2023 жылғы 31 желтоқсанға	13,000,000	58,427,409	(3,589)	92,409,910	163,833,730

2023 жыл ішінде Компания 2022 жылғы қызмет қорытындылары бойынша Қатысушыларға жалпы сомасы 5,000,000 мың теңге, "ҚазТрансОйл" АҚ пайдасына – 2,500,000 мың теңге және China National Oil and Gas Exploration and Development Corporation пайдасына – 2,500,000 мың теңге мөлшерінде дивидендтер жариялады. Қатысушыларға дивидендтер 2023 жылдың 14 шілдесінде төленді (2022 жыл: Жарияланған сомасы және төленген дивидендтер 10,000,000 мың теңге).

Шығару үшін бекітілген және басшылық атынан 2024 жылғы 5 ақпанда қол қойылған:

 Гао Хуэй Бас директордың м.а.	 Турлыханов Ерхат Дулатович Бас директордың экономика ж.о.	 Кочергова Анна Витальевна Бас бухгалтер
---	---	---

1 Жалпы мәліметтер

«Қазақстан-Қытай Құбыры» ЖШС (бұдан әрі – «Компания») Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес 2004 жылдың 6 шілдесінде жауапкершілігі шектеулі серіктестік ретінде құрылды. Компанияны екі құрылтайшы иеленеді: «China National Petroleum Corporation» (бұдан әрі – «CNPC») еншілес компаниясы «China National Oil and Gas Exploration and Development Company» (бұдан әрі – «CNODC»), және «ҚазМұнайГаз» Ұлттық компаниясы» акционерлік қоғамының (бұдан әрі – «ҚазМұнайГаз») еншілес компаниясы «ҚазТрансОйл» акционерлік қоғамы (бұдан әрі – «ҚазТрансОйл»), Компанияның жарғылық капиталындағы әрбір құрылтайшының үлесі тиісінше 50%-ды құрайды. Компания тең негізде ҚазТрансОйл мен CNODC-тің жалпы бақылауында. ҚазТрансОйл «Самұрық-Қазына» ұлттық әл-ауқат қоры» АҚ холдингілік компаниясы (бұдан әрі – «Самұрық-Қазына») (90%) және Қазақстан Республикасының Ұлттық банкі (10%) арқылы Қазақстан Республикасы Үкіметінің толық бақылауында, CNODC «CNPC» мемлекеттік компаниясы арқылы Қытай Халық Республикасының («КНР») Үкіметімен толығымен бақыланады.

2004 жылдың 17 мамырында Қытай Халық Республикасы мен Қазақстан Республикасының Үкіметтері Мұнай және газ саласындағы жан-жақты ынтымақтастықты дамыту туралы негіздемелік келісімге қол қойды. Бұдан басқа, 2004 жылдың 17 мамырында CNPC және ҚазМұнайГаз ұзындығы 965.1 километр құрайтын «Атасу – Алашанькоу» мұнай құбырын салудың негізгі қағидаттары туралы келісім жасасты, сондай-ақ 2006 жылдың 20 желтоқсанында CNPC мен ҚазМұнайГаз арасында Қазақстан-Қытай мұнай құбырын салудың екінші кезеңінің негізгі қағидаттары туралы келісім және оған 2007 жылдың 18 тамызында № 1 Қосымша келісім жасалды.

2005 жылдың 17 қарашасында Компания қолданылу мерзімі 2025 жылдың 16 қарашасына дейінгі Қытай аумағында «Атасу-Алашанькоу» мұнай құбырын инвестициялауға, салуға, пайдалануға және жөндеуге патент алды. Осыған байланысты Компанияның Қытай аумағындағы филиалы тіркелді.

Компания 2006 жылдың 28 шілдесінде қуаттылығы жылына 7 миллион тонна құрайтын «Атасу-Алашанькоу» мұнай құбырын салып, пайдалануға берді. 2008 жылы Компания мұнай құбырының өткізу қабілетін жылына 10 миллион тоннаға дейін арттыру үшін қосымша жабдықты пайдалануға берді.

«ПетроЧайна Интернэшнл Қазақстан» ЖШС (бұдан әрі – «ПетроЧайна») мұнай құбырын толтыру үшін 401,449 метрикалық тонна көлеміндегі технологиялық мұнайды берді. Технологиялық мұнай «ПетроЧайнаға» тиесілі.

2008 жылдың 8 мамырында Компания Қазақстан Республикасы Индустрия және сауда министрлігінің Құрылыс және тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық істері комитеті берген «Кеңқияқ-Құмкөл» мұнай құбыры үшін құрылыс-монтаждау жұмыстарын жүргізуге рұқсат алды, және жобаны әзірлеуге, материалдарды жеткізуге, сондай-ақ екінші кезеңнің бірінші кезеңінің жобалық жылдық өткізу қабілеті шамамен 10 миллион тоннаны құрайтын ұзындығы 794,263 километр құрайтын «Кеңқияқ-Құмкөл» мұнай құбырын салуға «ҚазСтройСервис» ҰТҚҚК мен «Чайна Петролеум Пайплайн Инжиниринг Казахстан» ЖШС-мен келісімшарттарға қол қойды.

2009 жылдың 1 шілдесінде «Кеңқияқ-Құмкөл» мұнай құбырының желілік бөлігінің құрылысы аяқталды.

2009 жылдың 7 қазанында Компания жобалық өткізу қабілеті бірінші кезеңде жылына 10 миллион тоннаны құрайтын «Кеңқияқ-Құмкөл» мұнай құбырының алғашқы іске қосу кешенін пайдалануға берді.

Жүк жөнелтушілер мұнай құбырын толтыруға арналған технологиялық мұнайды Техникалық келісімге сәйкес жалпы жүк ағынындағы үлестік қатысуға барабар мөлшерде ұсынады. Технологиялық мұнай жауапкершілікпен сақталады, меншік құқығы Жүк жөнелтушілерде қалады. Технологиялық мұнайды қайтару Мұнай тасымалдау шарты бойынша міндеттемелер тоқтатылған кезде, немесе үшінші тұлғалар мұнай құбырына технологиялық мұнай көлемін берген кезде, немесе технологиялық мұнайға меншік құқығын үшінші тұлғаларға берген кезде, немесе «Кеңқияқ-Құмкөл» мұнай құбырын пайдалану аяқталған кезде іске асырылады.

2010 жылдың 10 желтоқсанында Компания «Кеңқияқ-Құмкөл» мұнай құбыры құрылысының екінші кезеңінің бірінші кезектегі объектілерін пайдалануға беруді аяқтады.

2011 жылы және 2013 жылы Компания «Атасу-Алашанькоу» мұнай құбырының өткізу қабілетін жылына 20 миллион тоннаға дейін арттыру үшін қосымша жабдықты пайдалануға берді. 2013-2014 жылдар ішінде №8 сорғы-айдау станциясын (бұдан әрі – «САС») «Ағадыр» 500 кВ қосалқы станциясының 35 кВ ашық тарату құрылысына қосу бойынша жұмыстар орындалды, бұл ретте 40,000 кВА қуатты жабдықты салу, монтаждау, іске қосу-баптау жұмыстары және пайдалануға беру іске асырылды.

2015 жылдың 2 наурызында Шығыс Қазақстан облысында жалпы ұзындығы 50.06 километрді құрайтын трасса бойлық жолдар пайдалануға берілді.

Компания монополист ретінде қаралады, және, тиісінше Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігінің Табиғи монополияларды реттеу және бәсекелестікті қорғау Комитетінің (бұдан әрі – «ТМРК») реттеу объектісі болып табылады. Табиғи монополияларды реттеу комитеті пайдаланылатын активтер бойынша шығындарды өтеуге негізделген мұнай тасымалдау жөніндегі тарифтік мөлшерлемелерді бекітеді. 2019 жылдың 31 желтоқсанында Табиғи монополияларды реттеу комитеті Төрағасының № 74-НҚ бұйрығымен 2020-2024 жылдарға арналған 2023 жыл бойы әрекет еткен, 1,000 километр (ҚҚС-сыз) тоннасына 4,817 теңге (2022 жыл: тоннасына 4,359 теңге) мөлшеріндегі ішкі нарық тарифі бекітілді.

2015 жылдың 5 мамырында «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне табиғи монополиялар және реттелетін нарықтар мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасының Заңы жарияланды, оған сәйкес Қазақстан Республикасының аумағы арқылы транзит және Қазақстан Республикасынан тыс жерге экспорттау мақсатында магистральдық құбырлар арқылы мұнай және мұнай өнімдерін тасымалдау қызметтері Қазақстан Республикасының аумағындағы табиғи монополиялар салаларына жатпайды. Заң күшіне енгеннен кейін Компания жоғарыда аталған мақсаттарда мұнайды тасымалдау бойынша тарифтік мөлшерлемелерді өз еркімен бекітуге құқылы. 2016 жылдың 28 желтоқсанынан бастап Компания Қазақстан Республикасынан тыс жерге экспорттау мақсатында 1,000 километрге тоннасына 6,799 теңге (ҚҚС-сыз) мөлшерінде бекітілген тарифті қолданады.

2023 және 2022 жылдар ішінде Компания «Атасу-Алашанькоу» мұнай құбыры арқылы тиісінше 11,198 мың тонна және 11,251 мың тонна мұнай тасымалдады. Сондай-ақ, 2023 және 2022 жылдар ішінде Қазақстан Республикасының және Ресей Федерациясының Үкіметтері арасындағы 2014 жылдың 1 қаңтарынан бастап күшіне енген Қазақстан Республикасының аумағы арқылы Қытай Халық Республикасына Ресей мұнайын тасымалдау саласындағы ынтымақтастық туралы келісім бойынша тиісінше 9,989 мың тонна және 9,989 мың тонна транзиттік мұнай тасымалданды. Осы келісім бойынша мұнайды тасымалдауға арналған Тариф Компания, ҚазТрансОйл және «Роснефть «Мұнай компаниясы» ААҚ (бұдан әрі – «Роснефть») арасында жасалған шартқа сәйкес айқындалады.

2023 және 2022 жылдар ішінде Компания «Кеңқияқ-Құмкөл» мұнай құбыры арқылы тиісінше 7,977 мың тонна және 8,496 мың тонна мұнай тасымалдады.

Компанияның тіркелген кеңсесі Қазақстан Республикасы, 050008, Алматы қаласы, Абай даңғылы, 109В мекенжайы бойынша орналасқан.

2 Дайындау негізі

Компанияның осы қаржылық есептілігі Халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына (бұдан әрі – «ХҚЕС») сәйкес Халықаралық қаржылық есептілік стандарттары жөніндегі кеңес (бұдан әрі – «ХҚЕС жөніндегі кеңес») бекіткен редакцияда дайындалды.

Осы қаржылық есептілік бастапқы танылуы әділ құн бойынша жүзеге асырылатын қаржы құралдарын қоспағанда, бастапқы құн негізінде дайындалды. Сондай-ақ, өзгерістері пайда немесе залал құрамында және әділ құн бойынша өзге жиынтық кіріс арқылы көрсетілетін әділ құн бойынша бағаланатын негізгі құралдар.

Осы қаржылық есептілікті дайындау кезінде қолданылған есеп саясатының негізгі ережелері төменде берілген. Егер өзгесі көрсетілмесе, бұл қағидаттар есептілікте ұсынылған барлық кезеңдерге қатысты дәйекті түрде қолданылған.

Осы қаржылық есептілік теңгемен ұсынылған және арнайы уағдаласылған жағдайларды қоспағанда, барлық мәндер мың теңгеге дейін дөңгелектелген. Компанияның функционалдық валютасы болып теңге табылады.

3 Есеп саясатының елеулі ережелері

Шетел валютасын қайта есептеу

Операциялар мен қалдықтар

Компания шетел валютасындағы операцияларды бастапқыда өзінің функционалдық валютасында операция тану өлшемшарттарын қанағаттандыратын күні қолданылатын бағам бойынша есепке алады.

Шетел валютасында көрсетілген монетарлық активтер мен міндеттемелер есепті күнге қолданыстағы функционалдық валютаның спот-бағамы бойынша қайта есептеледі.

Монетарлық баптарды өтеген және қайта есептеген кезде туындайтын барлық бағамдық айырмашылықтар пайда немесе залал және басқа жиынтық табыс туралы есепке енгізіледі.

Шетел валютасындағы тарихи құн негізінде бағаланатын монетарлық емес баптар бастапқы мәмілелер жасалған күні әрекет еткен бағамдар бойынша қайта есептеледі. Шетел валютасындағы әділ құн бойынша бағаланатын монетарлық емес баптар әділ құн айқындалған күні әрекет еткен бағамдар бойынша қайта есептеледі. Әділ құн бойынша бағаланатын монетарлық емес баптарды қайта есептеу кезінде туындайтын пайда мен залал баптың әділ құнының өзгеруі нәтижесінде пайда немесе залалды тану қағидаттарына сәйкес есепке алынады (яғни, әділ құны бойынша қайта бағалаудан түскен пайда мен залал басқа жиынтық табыстың не пайданың немесе залалдың құрамында танылатын баптар бойынша бағамдық айырмалар, сондай-ақ не басқа жиынтық табыстың құрамында не тиісінше пайданың немесе залалдың құрамында танылады).

Валюта айырбастау бағамдары

Қазақстан қор биржасында (бұдан әрі – «ҚҚБ») белгіленген валюта айырбастау бағамдары Қазақстан Республикасында ресми айырбастау бағамдары ретінде пайдаланылады.

«Қазақстан-Қытай Құбыры» ЖШС
Қаржылық есептілікке ескертпелер – 31 желтоқсан 2023 жыл

2023 және 2022 жылдарының 31 желтоқсанында аяқталған орташа өлшенген бағамдар:

<i>Теңге</i>	2023 ж.	2022 ж.
АҚШ доллары	456.21	460.93
Ресей рублі	5.41	6.92
Еуро	493.22	485.29
Қытай юані	64.45	68.61

2023 және 2022 жылдарының 31 желтоқсанында ҚҚБ белгілеген валюта айырбастау бағамдары:

<i>Теңге</i>	31 желтоқсан 2023 ж.	31 желтоқсан 2022 ж.
АҚШ доллары	454.56	462.65
Ресей рублі	5.06	6.43
Еуро	502.24	492.86
Қытай юані	63.94	66.73

Активтер мен міндеттемелердің айналымдағы/қысқа мерзімді және айналымнан тыс/ұзақ мерзімді болып жіктелуі

Қаржылық жағдай туралы есепте Компания активтер мен міндеттемелерді олардың айналымдағы/қысқа мерзімді және айналымнан тыс/ұзақ мерзімді болып жіктелуінің негізінде ұсынады. Актив айналым болып келесі жағдайларда табылады:

- оның сатылуы ұйғарылады немесе ол әдеттегі операциялық цикл шеңберінде сатуға немесе тұтынуға арналған;
- ол негізінен сауда мақсаттарына арналған;
- оны есепті кезең аяқталғаннан кейін он екі ай ішінде сату ұйғарылады; немесе
- оны айырбастауға немесе есепті кезең аяқталғаннан кейін кемінде он екі ай ішінде міндеттемелерді өтеу үшін пайдалануға шектеулер болған жағдайларды қоспағанда, ол ақша қаражаттары немесе оның баламаларын білдіреді.

Барлық басқа активтер айналымнан тыс ретінде жіктеледі.

Міндеттеме келесі жағдайларда қысқа мерзімді болып табылады:

- оны әдеттегі операциялық цикл шеңберінде өтеу ұйғарылады;
- ол негізінен сауда мақсаттарында ұсталады;
- ол есепті кезең аяқталғаннан кейін он екі ай ішінде өтелуі тиіс; немесе
- Компанияның есепті кезең аяқталғаннан кейін кем дегенде он екі ай ішінде міндеттемені өтеуді кейінге қалдыруға шартсыз құқығы жоқ.

Компания барлық өзге міндеттемелерді ұзақ мерзімді міндеттемелер ретінде жіктейді.

Кейінге қалдырылған салық активтері мен міндеттемелері айналымнан тыс/ұзақ мерзімді активтер мен міндеттемелер ретінде жіктеледі.

Әділ құн бойынша бағалау

Әділ құн – бұл активті сату кезінде алынған болуы мүмкін немесе бағалау күніне нарыққа қатысушылар арасындағы әдеттегі мәміле кезінде міндеттемені беру кезінде төленген болуы мүмкін баға. Әділ құнды бағалау мәміленің активті сату немесе міндеттемені беру мақсатында төмендегі шарттармен жасалатынын болжайды:

- осы актив немесе міндеттеме үшін негізгі болып табылатын нарықта; немесе
- негізгі нарық болмаған жағдайда, осы активке немесе міндеттемеге қатысты неғұрлым тиімді нарықта.

Компания негізгі немесе ең тиімді нарыққа қол жеткізуі тиіс.

Активтің немесе міндеттеменің әділ құны нарыққа қатысушылар өздерінің ең жақсы экономикалық мүдделері үшін әрекет еткен жағдайда, активтің немесе міндеттеменің бағасын анықтау кезінде нарыққа қатысушылар пайдаланатын болжамдардың пайдаланылуымен бағаланады.

Қаржылық емес активтің әділ құнын бағалау нарыққа қатысушының активті ең жақсы және тиімді пайдалану арқылы немесе оны осы активті ең жақсы және тиімді түрде пайдалана алатын нарықтың басқа қатысушысына сату арқылы экономикалық пайданы өндіру қабілетін есепке алады.

Компания осы жағдайларда орынды және әділ құнды бағалау үшін жеткілікті деректер қол жетімді және сонымен бірге тиісті бақыланатын бастапқы деректерді барынша пайдалануға және бақыланбайтын бастапқы деректерді пайдалануды барынша азайтуға мүмкіндік беретін бағалау үлгілерін пайдаланады.

Қаржылық есептілікте әділ құн бойынша бағаланатын немесе әділ құны қаржылық есептілікте ашылатын барлық активтер мен міндеттемелер жалпы әділ құнды бағалау үшін маңызды болып табылатын ең төменгі деңгейдегі бастапқы деректер негізінде төменде сипатталған әділ құн иерархиясы шеңберінде жіктеледі:

- 1 деңгей - Бірдей активтер немесе міндеттемелер үшін белсенді нарықтардың (түзетілмейтін) баға белгіленімдері.
- 2-деңгей - Иерархияның ең төменгі деңгейіне жататын әділ құнды бағалау үшін маңызды бастапқы деректер нарықта тікелей немесе жанама түрде байқалатын болып табылатын бағалау үлгілері.
- 3 деңгей - Иерархияның ең төменгі деңгейіне жататын әділ құнды бағалау үшін маңызды бастапқы деректер нарықта байқалмайтын болып табылатын бағалау үлгілері.

Қаржылық есептілікте қайталанатын негізде қайта бағаланатын активтер мен міндеттемелер жағдайында Компания әр есепті кезеңнің соңына жіктеуді (жалпы әділ құнды бағалау үшін маңызды болып табылатын ең төменгі деңгейдегі бастапқы деректер негізінде) қайта талдай отырып, оларды иерархия деңгейлері арасында аудару қажеттілігін анықтайды.

Әрбір есепті күні Компания Компанияның есеп саясатына сәйкес қайта талдау және қайта бағалау қажет ететін активтер мен міндеттемелер құнының өзгеруін талдайды. Осындай талдау шеңберінде Компания бағалау кезінде пайдаланылатын ақпаратты шарттармен және басқа да тиісті құжаттармен салыстыру арқылы соңғы бағалау кезінде қолданылған негізгі бастапқы деректерді тексереді.

Компания мен Компанияның сыртқы бағалаушылары өзгерістің негіздігін анықтау үшін әр актив пен міндеттеменің әділ құнының өзгеруін тиісті сыртқы көздермен салыстырады.

Негізгі құралдар

Негізгі құралдар бастапқыда өзіндік құны бойынша танылады. Кейінгі есепке алу қайта бағалау күнінен кейін олар болған жағдайда танылған жинақталған амортизация мен құнсызданудан жинақталған залалдардың шегерілуімен әділ құн бойынша жүзеге асырылады.

Есеп саясатына сәйкес, Компания өзінің негізгі құралдарын қайта бағалауды жүргізу үшін тәуелсіз сарапшыларды әр 3 жыл сайын тартады. Әділ құны есепті кезең ішінде елеулі өзгерістерге ұшырайтын негізгі құралдар бойынша, қаржылық есептілікті әзірлеу күніне әділ құн өзгеруінің талдауы жүргізіледі, және қажеттілікке қарай, қаржылық есептілікте негізгі құралдарды қайта бағалау қамтылып көрсетіледі.

Қайта бағалаудан түскен құн өсімі басқа жиынтық табыстың құрамында қамтылып көрсетіледі, және пайда немесе залал құрамында бұрын жүргізілген қайта бағалау салдарынан танылған сол активтерді қайта бағалаудан туындаған залалды қалпына келтіретін бөлігін қоспағанда, меншікті капиталдың құрамына кіретін активтерді қайта бағалау резервінің ұлғаюына жатады. Қайта бағалаудан туындаған залал, бұрын активті қайта бағалаудан түскен резервтің құрамында танылған сол актив бойынша оң қайта бағалауды тікелей төмендететін бөлігін қоспағанда, пайда мен залал құрамында танылады.

Активтің қайта бағаланған теңгерімдік құны негізінде есептелген амортизация мен активтің бастапқы құны негізінде есептелген амортизация арасындағы айырма жыл сайын активтерді қайта бағалау резервінен бөлінбеген пайдаға ауыстырылады. Сонымен қатар, қайта бағалау күніндегі жинақталған амортизация мен құнсыздану активтің жалпы теңгерімдік құнының бір мезгілдегі төмендеуімен алынып тасталады, содан кейін таза сома активтің артық бағаланған құнына дейін бағаланады. Актив шығарылған кезде нақты шығарылатын активке жататын қайта бағалау резерві бөлінбеген пайдаға ауыстырылады.

Негізгі құралдардың құнына жабдықтың бөлшектерін ауыстыру құны және ұзақ мерзімді құрылыс жобалары жағдайында, егер оларды капиталдандыру өлшемшарттары орындалса, қарыздар бойынша шығындар кіреді. Белгілі бір уақыт аралығында негізгі құралдардың маңызды компоненттерін ауыстыру қажет болған кезде, Компания мұндай компоненттерді тиісті жеке пайдалы қызмет мерзімдері бар жеке активтер ретінде таниды және оларды сәйкесінше амортизациялайды. Сол сияқты, негізгі техникалық байқауды жүргізген кезде, егер танудың барлық өлшемшарттары орындалса, олармен байланысты шығындар негізгі құралдардың теңгерімдік құнында жабдықты ауыстыру ретінде танылады. Жөндеуге және техникалық қызмет көрсетуге арналған барлық өзге шығындар пайда немесе залал құрамында оларды шеккен сәтте танылады.

Бастапқы тану кезінде активті пайдаланғаннан кейін оны пайдаланудан шығару бойынша күтілетін шығындардың келтірілген құны, егер резервті болашақ шығындармен тану өлшемшарттары орындалса, тиісті активтің құнына қосылады. Бағалаудағы кейінгі өзгеріс басқа жиынтық табыста көрсетіледі. Активтерді пайдаланудан шығару және жерді қалпына келтіру бойынша танылған резерв туралы толығырақ ақпарат алу үшін елеулі есептік пайымдауларды, бағалау мәндерін және жорамалдарды қараңыздар (4-Ескертпелер).

Амортизация активтерді пайдаланудың бағалау мерзімі ішінде сызықтық әдіспен келесідегідей есептеледі:

	<u>Жылдары</u>
Ғимараттар мен құрылыстар	5 - 50
Машиналар мен жабдық	3 - 30
Құбыржолдар және өзге де көлік активтері	5 - 30
Өзгесі	2 - 30

Компанияның Есеп саясатына сәйкес аяқталмаған құрылыс пен жер амортизацияға жатпайды.

Бұрын танылған негізгі құралдарды немесе олардың маңызды компоненттерін тануды тоқтату олар шығарылған кезде немесе болашақта осы активтерді пайдаланудан немесе шығарудан экономикалық пайда күтілмеген жағдайда орын алады. Активті тануды тоқтату нәтижесінде туындайтын табыс немесе шығыс (шығарудан түскен таза түсімдер мен активтің теңгерімдік құны арасындағы айырма ретінде есептелген) активті тану тоқтатылған есепті жылдағы пайда мен залалға қосылады.

Негізгі құралдардың жойылу құны, пайдалы пайдалану мерзімі және амортизация әдістері әрбір жылдық есепті кезеңнің соңында талданады және қажет болған жағдайда перспективалық негізде түзетіледі.

Қаржылық емес активтердің құнсыздануы

Әрбір есепті күнге Компания активтің ықтимал құнсыздану белгілерінің бар-жоқтығын анықтайды. Егер мұндай белгілер орын алса немесе активтің құнсыздануына жыл сайынғы тексеру жүргізу қажет болса, Компания активтің өтелетін құнын бағалауды жүргізеді. Активтің немесе ақша ағындарын тудыратын бөлімшенің (бұдан әрі – «ААТБ») өтелетін құны – келесі сатуға арналған шығындарды шегергендегі активтің әділ құны (ААТБ) және активті пайдаланудан түскен құн (ААТБ) шамаларының ең үлкені. Актив негізінен басқа активтер немесе активтер топтары өндіретін құйылыстардан тәуелсіз ақша ағындарын тудырмайтын жағдайларды қоспағанда, өтелетін құн жеке актив үшін анықталады. Егер активтің немесе ААТБ-ның теңгерімдік құны оның өтелетін құнынан асып кететін болса, актив құнсызданған болып есептеледі және өтелетін құнға дейін есептен шығарылады.

Пайдаланудан алынған құнды бағалаған кезде болашақ ақша ағындары дисконттау мөлшерлемесі бойынша ақшаның уақытша құнының ағымдағы нарықтық бағасын және активке тән тәуекелдерді көрсететін салық салуға дейін дисконтталады. Сату шығындарын шегергендегі әділ құнды анықтаған кезде соңғы нарықтық мәмілелер есепке алынады (егер олар болған болса). Олар болмаған жағдайда тиісті бағалау үлгісі қолданылады. Бұл есептеулер бағалау коэффициенттерімен, нарықта еркін айналымдағы акциялар бағасының белгіленімдерімен немесе әділ құнның басқа да қолжетімді көрсеткіштерімен расталады.

Компания құнсыздану сомасын жеке активтер кіретін Компанияның әрбір ААТБ үшін жеке дайындалатын егжей-тегжейлі жоспарлар мен болжамды есептеулерге сүйене отырып анықтайды. Бұл жоспарлар мен болжамды есептеулер әдетте бес жылға жасалады. Ұзақ кезеңдер үшін бесінші жылдан кейінгі болжамды болашақ ақша ағындарына қатысты қолданылатын ұзақ мерзімді өсу қарқыны есептеледі.

Жалғасып жатқан қызмет бойынша құнсызданудан орын алған залалдар (қорлардың құнсыздануын қоса алғанда) қайта бағалау басқа жиынтық табыс құрамында танылған кезде бұрын қайта бағаланған негізгі құралдарды қоспағанда, құнсызданған активтің функциясына сәйкес келетін шығыстар санаттарының құрамындағы жиынтық табыс туралы есепте танылады. Бұл жағдайда құнсызданудан орын алған залал бұрын жүргізілген қайта бағалау сомасы шегінде басқа жиынтық табыстың құрамында да танылады.

Әрбір есепті күнге Компания активтің құнсыздануынан бұрын танылған залал енді жоқ немесе азайған деген белгілердің бар-жоқтығын анықтайды. Егер мұндай белгі бар болса, Компания активтің өтелетін құнын немесе ААТБ-ны есептейді. Бұрын танылған құнсызданудан орын алған залалдар, егер құнсызданудан туындаған залал, соңғы танылған уақыттан бастап активтің өтелетін құнын айқындау үшін пайдаланылған жорамалдарда өзгеріс болған жағдайда ғана қалпына келтіріледі. Қалпына келтіру активтің теңгерімдік құны оның өтелетін құнынан аспайтындай, сондай-ақ егер өткен жылдары құнсызданудан залал танылмаса, осы актив танылатын амортизацияны шегергендегі теңгерімдік құннан аспайтындай етіп шектелген. Мұндай құнды қалпына келтіру қайта бағалаудан түскен құн өсімі ретінде есепке алынады.

Қаржылық активтер

Бастапқы тану және бағалау

Бастапқы тану кезінде қаржы активтері кейіннен амортизацияланған құн бойынша, өзге жиынтық табыс (ӨЖТ) арқылы әділ құн бойынша және пайда немесе залал арқылы әділ құн бойынша бағаланатын болып жіктеледі.

Бастапқы тану кезінде қаржылық активтердің жіктелуі шартта ескерілген қаржы активі бойынша ақша ағындарының сипаттамаларына және Компания осы активтерді басқару үшін қолданатын бизнес-үлгіге байланысты болады. Қаржыландырудың елеулі құрамдас бөлігі жоқ немесе оған қатысты Компания практикалық сипаттағы оңайлатуды қолданған сауда-саттық дебиторлық берешегін қоспағанда, Компания бастапқыда қаржы активтерін мәміле бойынша шығындар сомасына пайда немесе залал арқылы әділ құны бойынша бағаланбайтын қаржы активтері жағдайында ұлғайтылған әділ құн бойынша бағалайды.

Құрамында қаржыландырудың елеулі құрамдас бөлігі жоқ немесе Компания практикалық сипаттағы оңайлатуды қолданған сауда-саттық дебиторлық берешегі ХҚЕС (IFRS) 15 стандартына сәйкес анықталған мәміле бағасы бойынша бағаланады.

Компания қаржылық активтерді басқару үшін пайдаланатын бизнес-үлгі Компанияның ақша ағындарын құру мақсатында өзінің қаржылық активтерін басқару тәсілін сипаттайды. Бизнес-үлгі ақша ағындарының шартта ескерілген ақша ағындарын алудың, қаржы активтерін сатудың немесе екеуінің де салдары болатынын болмайтынын анықтайды.

Заңнамада белгіленген мерзімде немесе белгілі бір нарықта (стандартты шарттармен сауда жасау) қабылданған ережелерге сәйкес активтерді жеткізуді талап ететін қаржылық активтерді сатып алу немесе сатудың барлық операциялары мәміле жасалған күні, яғни Компания активті сатып алу немесе сату міндеттемесін қабылдаған күні танылады.

Компанияның қаржылық активтеріне ақша қаражаттары мен оның баламалары, банктік депозиттер, сауда және өзге дебиторлық берешек кіреді.

Кейінгі бағалау

Кейінгі бағалау мақсатында қаржылық активтер төрт санатқа жіктеледі:

- амортизацияланған құны бойынша бағаланатын қаржылық активтер (борышқорлық құралдар);
- басқа жиынтық табыс арқылы әділ құн бойынша бағаланатын, кейіннен жинақталған пайда мен залалды қайта жіктейтін қаржылық активтер (борышқорлық құралдар);
- ұйымның қалауы бойынша тануды тоқтатқан кезде жинақталған пайда мен залалды кейіннен қайта жіктемей, өзге жиынтық табыс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын ретінде жіктелген қаржы активтері (үлестік құралдар);
- пайда немесе залал арқылы әділ құны бойынша бағаланатын қаржылық активтер.

Амортизацияланған құн бойынша бағаланатын қаржы активтері (борышқорлық құралдар)

Бұл санат Компания үшін ең қолайлы болып табылады. Егер төмендегі шарттардың екеуі де орындалса, Компания қаржылық активтерді амортизацияланған құны бойынша бағалайды:

- қаржы активі мақсаты шартта ескерілген ақша ағындарын алу үшін қаржы активтерін ұстап қалу болып табылатын бизнес-үлгі шеңберінде ұсталады; және
- қаржылық активтің шарттық талаптары көрсетілген күндерде тек негізгі қарыз сомасы есебіне төлемдер болып табылатын ақша ағындарын және негізгі қарыз сомасының өтелмеген бөлігіне пайыздарды алуды шарттайды.

Амортизацияланған құн бойынша бағаланатын қаржылық активтер кейіннен тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісінің қолданылуымен бағаланады және оларға құнсыздануға қатысты талаптар қолданылады. Пайда немесе залал активті тану тоқтатылған, ол өзгертілген немесе құнсызданған жағдайда пайда немесе залал құрамында танылады.

Амортизацияланған құн бойынша бағаланатын қаржылық активтер санатына Компания сауда дебиторлық берешегін, банк депозиттері мен ақша қаражаттары және оның баламаларын жатқызады.

Тануды тоқтату

Төмендегі жағдайларда қаржы активінің (немесе – тиісті жағдайларда – қаржы активінің бір бөлігі немесе ұқсас қаржы активтері тобының бір бөлігі) танылуы тоқтатылады (яғни, Компанияның қаржылық жағдай туралы есебінен шығарылады):

- активтен ақша ағындарын алу құқығының мерзімі өтіп кетті;
- Компания активтен ақша ағындарын алу құқығын берді немесе «транзиттік» келісім бойынша алынған ақша ағындарының үшінші тарапқа толық көлемде немесе өзіне айтарлықтай кідіріссіз төлеуге міндеттеме алды; немесе (а) Компания активтің барлық дерлік тәуекелдері мен пайдасын берді немесе (ә) Компания бірақ активтің барлық тәуекелдері мен пайдасын бермеген және өзіне де сақтамаған, бірақ осы активті бақылауды тапсырды.

Егер Компания активтен ақша ағындарын алу құқығын берсе немесе транзиттік келісім жасаса, ол меншік құқығымен байланысты тәуекелдер мен пайданы өзіне сақтап қалғанын, және егер солай болса, қандай көлемде сақтап қалғанын бағалайды. Егер Компания активтен іс жүзінде барлық тәуекелдер мен пайданы бермесе, бірақ өзіне де сақтамааса, сондай-ақ активті бақылауды бермесе, Компания берілген активті оған қатысуды жалғастыратын дәрежеде тануды жалғастырады. Бұл жағдайда Компания тиісті міндеттемені де мойындайды. Берілген актив пен тиісті міндеттеме Компания сақтап қалған құқықтар мен міндеттемелерді көрсететін негізде бағаланады.

Берілген актив бойынша кепілдік нысанына ие болатын үздіксіз қатысу мынадай шамалардың ең азы бойынша бағаланады: активтің бастапқы теңгерімдік құны немесе Компаниядан төленуі талап етілуі мүмкін өтеудің ең жоғары сомасы.

Қаржы активтерінің құнсыздануы

Компания пайда немесе залал арқылы әділ құны бойынша бағаланбайтын барлық борышқорлық құралдарға қатысты күтілетін несиелік залалдарға (КНЗ) бағалау резервін таниды. КНЗ келісімшартқа сәйкес төленуі тиіс ақша ағындары мен Компания күтіп отырған барлық ақша ағындары арасындағы бастапқы тиімді пайыздық мөлшерлеменің немесе оның шамамен мәнін пайдаланылуымен дисконтталған айырмашылық негізінде есептеледі. Күтілетін ақша ағындарына ұсталатын кепілзатты сатудан немесе шарттық талаптардың ажырамас бөлігі болып табылатын несие сапасын арттырудың басқа тетіктерінен түсетін ақша ағындары жатады.

КНЗ екі кезеңде танылады. Бастапқы танылған сәттен бастап кредиттік тәуекел айтарлықтай ұлғаймаған қаржы құралдары жағдайында келесі 12 ай ішінде орын алуы мүмкін болатын дефолттардың салдарынан туындауы мүмкін несиелік залалдарға қатысты шығындарға бағалау резерві құрылады (12 айлық күтілетін несиелік залалдар). Бастапқы танылған сәттен бастап несиелік тәуекел едәуір ұлғайған қаржы құралдары үшін дефолттың басталу мерзімдеріне қарамастан (бүкіл мерзім ішінде күтілетін несиелік залалдар) осы қаржы құралының қалған қолданылу мерзімі ішінде күтілетін несиелік залалдарға қатысты залалдарға қатысты бағалау резерві құрылады.

Сауда-саттық дебиторлық берешегіне қатысты Компания КНЗ-ді есептеген кезде оңайлатылған тәсілді қолданады. Демек, Компания несиелік тәуекелдің өзгеруін қадағаламайды және оның орнына әрбір есепті күнге болжамды резервті бүкіл мерзім ішінде күтілетін несиелік залалға тең сомада залал ретінде таниды. Компания қарыз алушыларға тән болжамды факторларды және жалпы экономикалық жағдайларды ескере отырып түзетілген несиелік залалдардың бұрынғы тәжірибесіне сүйене отырып, бағалау резервтерінің матрицасын пайдаланды.

Егер шартта ескерілген төлемдер 90 күнге кешіктірілген болса, Компания қаржы активі бойынша дефолт орын алды деп есептейді. Алайда, белгілі бір жағдайларда, егер ішкі немесе сыртқы ақпарат Компания ұстап тұрған Компанияның несие сапасын арттыру тетіктерін есепке алмай, шартта қарастырылған қалған төлемдердің барлық сомасын алуы екіталай екенін көрсетсе, Компания қаржылық актив бойынша дефолт болды деген қорытындыға да келуі мүмкін. Егер Компанияда шартта ескерілген ақша ағындарын өтеуге қатысты негізделген күтулер болмаса, қаржы активі есептен шығарылады.

Қаржылық міндеттемелер

Бастапқы тану және бағалау

Төмендегілерден басқа, қаржылық міндеттемелер кейіннен амортизацияланған құны бойынша бағаланады деп жіктеледі: (i) пайда немесе залал арқылы әділ құн бойынша бағаланатын қаржылық міндеттемелер: бұл жіктеме туынды қаржы құралдарына, саудаға арналған қаржылық міндеттемелерге (мысалы, бағалы қағаздар бойынша қысқа позициялар), бизнесті біріктіру кезінде сатып алушы мойындайтын шартты өтемге, және бастапқы тану кезінде анықталған басқа қаржылық міндеттемелерге; және (ii) қаржылық кепілдік шарттары мен несиелерді беру жөніндегі міндеттемелерге қолданылады.

Барлық қаржылық міндеттемелер бастапқыда мәміле бойынша оларға тікелей қатысты шығындарды шегергенде (несиелер, қарыздар және несиелік берешек жағдайында) әділ құны бойынша танылады.

Компанияның қаржылық міндеттемелеріне саудалық және басқа несиелік берешек, несиелер мен қарыздар кіреді.

Саудалық және өзге де несиелік берешек.

Саудалық несиелік берешек контрагент өзінің шарттық міндеттемелерін орындаған фактісі бойынша есептеледі. Компания несиелік берешекті әділ құны бойынша таниды. Кейіннен несиелік берешек амортизацияланған құны бойынша есепке алынады.

Несиелер мен қарыздар

Бұл санат Компания үшін ең маңызды болып табылады. Бастапқы танудан кейін пайыздық несиелер мен қарыздар тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісінің пайдаланылуымен, амортизацияланған құны бойынша бағаланады. Осындай қаржылық міндеттемелер бойынша пайда мен залал оларды тану тоқтатылған кезде, сондай-ақ тиімді пайыздық мөлшерлеменің пайдаланылуымен амортизацияның есептелуіне қарай пайда немесе залал құрамында танылады.

Амортизацияланған құны сатып алу кезіндегі дисконттардың немесе сыйлықақылардың, сондай-ақ тиімді пайыздық мөлшерлеменің ажырамас бөлігі болып табылатын комиссиялардың немесе шығындардың есепке алынуымен есептеледі. Тиімді пайыздық мөлшерлеменің амортизациясы жиынтық табыс туралы есепте қаржыландыру шығындарының құрамына кіреді.

Бұл санатқа негізінен пайыздық несиелер мен қарыздар кіреді. Толығырақ ақпарат 9-ескертпеде берілген.

Тануды тоқтату

Егер міндеттеме өтелсе, күші жойылса немесе оның қолданылу мерзімі аяқталса, қаржылық міндеттемені тану тоқтатылады. Егер қолда бар қаржылық міндеттеме айтарлықтай өзгеше шарттармен сол кредитор алдындағы басқа міндеттемемен ауыстырылса немесе қолда бар міндеттеменің шарттары айтарлықтай өзгерген болса, мұндай ауыстыру немесе өзгерістер бастапқы міндеттемені тануды тоқтату және жаңа міндеттемені тануды бастау ретінде ескеріледі, ал олардың теңгерімдік құнындағы айырма жиынтық табыс туралы есепте танылады.

Қаржы құралдарын өзара есепке алу

Қазіргі таңда танылған сомаларды өзара есепке алуға заңмен қорғалатын құқық бар болған кезде, және есеп айырысуды нетто-негізде жүргізу, активтерді өткізу және осымен бір уақытта міндеттемелерді өтеу ниеті болған кезде, Қаржы активтері мен қаржылық міндеттемелер өзара есепке алынуы тиіс, ал нетто-сума қаржылық жағдай туралы есепте берілуі тиіс.

Қорлар

Қорлар сатып алудың бастапқы құны мен ықтимал таза сату бағасының ең аз шамасы бойынша бағаланады.

Қорлардың бастапқы құны қорларды орнына жеткізуге және оларды ағымдағы күйге келтіруге байланысты қалыпты қызмет барысында туындаған барлық шығындарды қамтиды.

Ықтимал таза сату бағасы өндірісті аяқтауға арналған есептік шығындарды және сатуға жұмсалатын есептік шығындарын шегергендегі қалыпты қызмет барысында сатудың есептік бағасы ретінде анықталады.

Қорлардың құны ФИФО әдісінің пайдаланылуымен анықталады.

Ақша қаражаттары мен оның баламалары

Қаржылық жағдай туралы есептегі ақша қаражаттары мен оның баламаларына кассадағы қолма-қол ақша, банктөлемдердегі ақша қаражаттары, қысқа мерзімді банк салымдары және бастапқы өтеу мерзімі үш айдан аспайтын өзге де қысқа мерзімді жоғары өтімді инвестициялар кіреді.

Ақша қаражаттарының қозғалысы туралы есептің мақсаттары үшін ақша қаражаттары мен оның баламалары жоғарыдағы анықтамаға сәйкес, өтелмеген банктік овердрафттарды шегергендегі ақша қаражаттарынан және мерзімі 3-айдан кем банк салымдарынан тұрады.

Қаржылық табыстар мен шығыстар

Қаржылық кірістерге дисконтталған дисконтты жоюға байланысты кірістер, депозиттер, берілген несиелер және басқа инвестицияланған қаражат бойынша пайыздық кірістер кіреді. Қаржылық шығыстарға қарыздар бойынша пайыздық шығыстар, активтерді жою және қалпына келтіру бойынша міндеттемелермен құрылған резервтер бойынша дисконтты жоюға байланысты пайыздық шығыстар және т.б. кіреді. Сондай-ақ, қаржылық кірістер мен шығыстарға несиелер мен қарыздарға байланысты бағамдық айырмалардан туындаған пайда мен залал да кіреді. Басқа қаржы құралдарымен байланысты бағамдық айырмалар өзге кірістер мен шығыстардың құрамында танылады.

Пайыздық кірістер мен шығыстар тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісінің пайдаланылуымен уақыт кезеңдері негізінде танылады. Негізгі құралдардың құрылысын қаржыландыру мақсатында алынған қарыздар бойынша шығындар туындаған жағдайларды қоспағанда, қарыздарға байланысты туындаған барлық пайыздық және басқа шығыстар қаржылық шығыстардың бір бөлігі ретінде есептен шығарылады. Бұл жағдайда шығыстар активті қалыптастыру және оны мақсатына сай пайдалануға дайындау үшін қажетті уақыт кезеңіне капиталдандырылады.

Резервтер

Егер Компанияның өткен оқиғадан туындаған ағымдағы міндеттемесі (заңды немесе тәжірибеден туындайтын) болса, резервтер танылады; осы міндеттемені өтеу үшін қажет болатын экономикалық пайданың жылыстауы ықтимал және мұндай міндеттеменің сомасына сенімді баға алуға болады. Компания сақтандыру шарты сияқты резервтердің бір бөлігін немесе барлығын, мысалы, сақтандыру шарты бойынша, қайтаруды болжағанда, өтемақы өтемақыны алу күмән тудырмаған жағдайда ғана жеке актив ретінде танылады. Резервке қатысты шығыс өтеуді шегергендегі пайда мен залалда қамтылып көрсетіледі. Компания активтерді пайдаланудан шығару және жерді қалпына келтіру бойынша болашақ шығындарға қатысты резервті таниды.

Активтерді пайдаланудан шығару және жерді қалпына келтіру жөніндегі шығындарға арналған резервтер есептелген ақша ағындарының пайдаланылуымен есептелген міндеттемені реттеуге арналған күтілетін шығындардың дисконтталған құны бойынша есепке алынады және әділ құны бойынша ескерілетін негізгі құралдарды қоспағанда, тиісті активтің бастапқы құнының бөлігі ретінде танылады, мұндай жағдайда резерв сомасы капиталдағы негізгі құралдарды қайта бағалау жөніндегі резервті азайтуға жатқызылады. Дисконттау мөлшерлемесінің өзгеруіне немесе Қоғам ресурстарының күтілетін жылыстауының өзгеруіне байланысты міндеттеменің азаюы/ұлғаюы бағалау мәндерінің өзгеруі ретінде есепке алынады. Егер міндеттеменің азаюы активті пайдаланудан шығару жөніндегі міндеттеменің теңгерімдік құнынан асатын болса, онда мұндай асып түсу пайда немесе залал және өзге жиынтық табыс туралы есепте танылады. Уақыт өте келе міндеттеменің артуы пайда немесе залал және өзге жиынтық табыс туралы есепте шығыс ретінде танылады.

Ақша ағындары активтерді пайдаланудан шығару және жерді қалпына келтіру міндеттемелеріне тән төуекелдерді қамтып көрсететін ағымдағы салық салуға дейінгі мөлшерлеме бойынша дисконтталады. Дисконттау әсері пайда болуына қарай шығыстар шоттарына жатқызылады және пайда немесе залал мен жиынтық табыс туралы есепте қаржылық шығыстар ретінде танылады. Активтерді пайдаланудан шығару және жерді қалпына келтіру бойынша болжамды болашақ шығындар жыл сайын талданады, және қажеттілікке қарай, түзетіледі. Күтілетін болашақ шығындардағы немесе қолданылатын дисконттау мөлшерлемесіндегі өзгерістер негізгі құралдарды қайта бағалау бойынша резерв құнына қосылады немесе одан шегеріледі.

Сатып алушылармен жасалған шарттар бойынша түсім

Компанияның қызметі Қазақстан Республикасының аумағында мұнайды магистральдық құбыржолдар арқылы тасымалдаумен байланысты. Сатып алушылармен жасалған шарттар бойынша түсім қызметтерді бақылау сатып алушыға берілген кезде танылады және Компания осындай қызметтерге айырбасқа құқығын алуды күтетін өтемақыны қамтып көрсететін сомада бағаланады. Компания, әдетте, ол түсімнің алынуын ескеретін шарттарда принципал ретінде әрекет етеді деген қорытындыға келді өйткені, қағида бойынша, Компания қызметтерді оларды сатып алушыға бергенге дейін бақылап тұрады.

Мұнай тасымалдау

Компания мұнайды тасымалдау бойынша қызметтерді көрсетуден түскен түсімді уақыт өте келе таниды; қызметтерді көрсету барысы бағалау күніне көрсетілген қызметтердің нақты көлемі негізінде өлшенеді. Сатып алушылар инвойсты ұсынған күннен бастап күнтізбелік 5 күн ішінде 100% аванстық төлем жүргізеді.

(i) Айнымалы өтемақы

Сатып алушылармен жасалған шарттарда жеңілдіктердің, несиелердің, бағалық жеңілдіктердің, ынталандырулардың, нәтижелер үшін бонустардың немесе басқа да осыған ұқсас баптардың болмауына байланысты өтеменің ауыспалы бөлігі жоқ.

(ii) Қаржыландырудың маңызды құрамдас бөлігі

Әдетте, Компания сатып алушылардан қысқа мерзімді аванстық төлемдер алады. ХҚЕС (IFRS) 15 стандартында ескерілген практикалық сипаттағы оңайлатуды пайдалану нәтижесінде, егер шарт жасасу сәтінде Компания уәде етілген тауарды немесе қызметті сатып алушыға беру мен сатып алушының осындай тауарды немесе қызметті төлеуі арасындағы кезең бір жылдан аспайтын кезеңді күтсе, ол қаржыландырудың елеулі құрамдас бөлігінің ықпалын ескере отырып, өтеудің уәде етілген сомасын түзетпейді.

Салықтар

Ағымдағы пайда салығы

Ағымдағы пайда салығы бойынша активтер мен міндеттемелер салық органдарынан өтеуге немесе салық органдарына төлеуге болжанатын сома бойынша бағаланады.

Осы соманы есептеу үшін қолданылатын салық мөлшерлемелері мен салық заңнамасы — бұл Компания өз қызметін жүзеге асыратын және салық салынатын кіріс алатын елдерде есепті күнге қабылданған немесе нақты қабылданған мөлшерлемелер мен заңнама.

Тікелей меншікті капиталда танылған баптарға қатысты ағымдағы пайда салығы пайда мен залалда емес, меншікті капиталдың құрамында танылады. Компания басшылығы оларға қатысты тиісті салық заңнамасын әр түрлі жолмен түсіндіруге болатын салық декларацияларында көрсетілген позицияларды мезгіл-мезгіл бағалайды, және қажет болған жағдайда резервтер жасайды.

Кейінге қалдырылған салық

Кейінге қалдырылған салық есепті күнгі қаржылық есептілік мақсаттары үшін активтер мен міндеттемелердің салық базасы мен олардың теңгерімдік құны арасындағы есепті күнгі уақытша айырмаларды анықтау арқылы міндеттемелер әдісі бойынша есептеледі.

Төмендегі жағдайлардан басқа, кейінге қалдырылған салық міндеттемелері салық салынатын барлық уақытша айырмашылықтар бойынша танылады:

- кейінге қалдырылған салық міндеттемесі бизнестің бірлестігі болып табылмайтын мәміле барысында гудвилді, активті немесе міндеттемені бастапқы тану нәтижесінде пайда болады, және операция жасалған кезде бухгалтерлік пайдаға да, салық салынатын пайдаға да, залалға да әсер етпейді;
- егер уақытша айырманың азаюы кезінде үлестіруді бақылауға болатын болса және жақын болашақта уақытша айырманың азаюына айтарлықтай мүмкіндік бар болса, еншілес компанияларға, қауымдастырылған компанияларға инвестицияларға, сондай-ақ бірлескен қызметке қатысу үлестеріне байланысты салық салынатын уақытша айырмаларға қатысты.

Кейінге қалдырылған салық активтері барлық шегерілетін уақытша айырмалар, пайдаланылмаған салық жеңілдіктері және пайдаланылмаған салық залалдары бойынша оған қатысты шегерілетін уақытша айырмалар, пайдаланылмаған салық жеңілдіктері мен пайдаланылмаған салық залалдары есепке алынуы мүмкін салық салынатын пайданың болуының елеулі ықтималдығы орын алатын дәрежеде танылады, бұған мына жағдайлар кірмейді:

- шегерілетін уақытша айырмаға қатысты кейінге қалдырылған салық активі бизнесті біріктіру нәтижесінде туындамаған және операция жасалған кезде бухгалтерлік пайдаға да, салық салынатын пайдаға да немесе залалға да әсер етпейтін активті немесе міндеттемені бастапқы тану нәтижесінде пайда болады;

- еншілес компанияларға, қауымдасқан компанияларға, сондай-ақ бірлескен қызметке қатысу үлестеріне байланысты шегерілетін уақытша айырмаларға қатысты кейінге қалдырылған салық активтері уақытша айырмалардың жақын болашақта пайдаланылу және оған қарсы уақытша айырмалар пайдаланылуы мүмкін салық салынатын пайданың болу ықтималдығы жоғары дәрежеде ғана танылады.

Кейінге қалдырылған салық активтерінің теңгерімдік құны әрбір есепті күнге қайта қаралады және кейінге қалдырылған салық активтерінің барлығын немесе бір бөлігін пайдалануға мүмкіндік беретін жеткілікті салық салынатын пайдаға қол жеткізу екіталай деп бағаланатын дәрежеде төмендетіледі. Танылмаған кейінге қалдырылған салық активтері әрбір есепті күнге қайта қаралады және болашақ салық салынатын пайда кейінге қалдырылған салық активтерін пайдалануға мүмкіндік беретін айтарлықтай ықтималдық пайда болатын дәрежеде танылады.

Кейінге қалдырылған салық активтері мен міндеттемелері есепті күнжі жағдай бойынша қабылданған немесе іс жүзінде қабылданған салық мөлшерлемелері (және салық заңнамасы) негізінде актив іске асырылатын және міндеттеме өтелетін есепті жылы қолданылады деп болжанатын салық мөлшерлемелері бойынша бағаланады.

Пайда немесе залал құрамында емес деп танылған баптарға қатысты кейінге қалдырылған салық пайда немесе залал құрамында да танылмайды. Кейінге қалдырылған салықтардың баптары басқа жиынтық табыстың құрамында не тікелей меншікті капиталда олардың негізінде жатқан операцияларға сәйкес танылады.

Кейінге қалдырылған салық активтері мен кейінге қалдырылған салық міндеттемелері, егер ағымдағы салық активтері мен міндеттемелерін есепке алудың заңды түрде бекітілген құқығы болса және кейінге қалдырылған салықтар бір салық салынатын компания мен салық органына қатысты болса, өзара есепке алынады.

Бизнес бірлестігі шеңберінде сатып алынған, бірақ осы күнге жеке тану өлшемшарттарын қанағаттандырмайтын салық жеңілдіктері фактілер мен мән-жайлардың өзгеруі туралы жаңа ақпарат пайда болған жағдайда кейіннен танылады. Егер түзету бизнесті сатып алудың бастапқы есебі аяқталғанға дейін жүзеге асырылса, ол гудвилдің азаюы ретінде көрсетіледі (егер оның шамасы гудвил мөлшерінен аспаса), өзге жағдайларда ол пайда немесе залал құрамында танылады.

Қосылған құн салығы (ҚҚС)

Сату бойынша ҚҚС тауарларды жөнелту немесе қызметтерді көрсету сәтінде Қазақстан Республикасының бюджетіне төленуі тиіс. Сатып алу бойынша ҚҚС жеткізушіден салық шот - фактурасын алған кезде сату бойынша ҚҚС-пен өзара есепке алынуға жатады.

Активтерді немесе қызметтерді сатып алу бойынша туындаған ҚҚС салық органы өтемейтін жағдайларды қоспағанда, кірістер, шығыстар мен активтер ҚҚС сомасының шегерілуімен танылады; бұл жағдайда ҚҚС тиісінше активті сатып алуға арналған шығындардың бір бөлігі немесе шығыстар бабының бір бөлігі ретінде танылады.

Салық заңнамасы ҚҚС бойынша бюджетпен есеп айырысуды таза негізде жүргізуге мүмкіндік береді. Тиісінше, есеп айырысулары есепті күні жүзеге асырылмаған сату және сатып алу бойынша ҚҚС таза негізде қаржылық жағдай туралы есепте көрсетіледі.

Салық заңнамасының және Компания қызметінің ерекшелігіне байланысты төленген ҚҚС-тың белгілі бір бөлігі кейінгі жылдарға ауыстырылуы мүмкін. ҚҚС-тың мұндай бөлігі ұзақ мерзімді актив ретінде жіктеледі, құнсыздану тұрғысынан бағаланады және қолданыстағы ААТБ-ға бөлінген жеке актив ретінде қарастырылады.

Дебиторлық және кредиторлық берешектер ҚҚС сомасының есепке алынуымен қамтылып көрсетіледі. Салық органы өтейтін немесе оған төленетін ҚҚС таза сомасы өзге салықтар бойынша өтелетін және алдын ала төленетін ҚҚС құрамына, сондай-ақ қаржылық жағдай туралы есепте көрсетілген төленетін өзге де салықтардың құрамына енгізіледі.

Қызмет үздіксіздігі қағидаты

Басшылық бұл қаржылық есептілікті қызметтің үздіксіздігі қағидаты негізінде дайындады, ол жақын болашақта қалыпты қызмет барысында активтерді сатуды және міндеттемелерді өтеуді болжайды. Басшылықтың бұл шешімі Компанияның қаржылық жағдайын, ағымдағы жоспарларын, операциялардың пайдалылығын және қаржы ресурстарына қол жеткізуді қарауға, сондай-ақ ағымдағы жағдайдың Компанияның болашақ операцияларына әсерін талдауға негізделеді.

Жаңа немесе қайта қаралған стандарттар мен түсіндірмелерді қолдану

Төменде келтірілген қайта қаралған стандарттар Компания үшін 2022 жылдың 1 қаңтарынан бастап немесе осы күннен кейін міндетті болды, бірақ Компанияға айтарлықтай әсерін тигізген жоқ:

- Бір операциядан туындайтын активтер мен міндеттемелерге қатысты кейінге қалдырылған салық – ХҚЕС (IAS) 12 түзетулері (2021 жылдың 7 мамырында шығарылған, 2023 жылдың 1 қаңтарынан басталатын немесе одан кейінгі жылдық кезеңдер үшін жарамды).
- Міндеттемелерді қысқа мерзімді және ұзақ мерзімді деп жіктеу –ХҚЕС (IAS) 1 түзетулері (2020 жылдың 23 қаңтарында шығарылған және 2022 жылдың 1 қаңтарынан басталатын немесе одан кейінгі жылдық кезеңдер үшін жарамды).
- Міндеттемелерді қысқа мерзімді және ұзақ мерзімді деп жіктеу – күшіне ену күнін ауыстыру – ХҚЕС (IAS) 1 түзетулері (2020 жылдың 15 шілдесінде шығарылған және 2023 жылдың 1 қаңтарынан басталатын немесе одан кейінгі жылдық кезеңдер үшін жарамды).

- ХҚЕС (IAS) 8 түзетулері: «Бухгалтерлік бағалауды анықтау» (2021 жылдың 12 ақпанында шығарылды және 2023 жылдың 1 қаңтарынан басталатын немесе одан кейінгі жылдық кезеңдер үшін жарамды).
- ХҚЕС (IAS) 1 және ХҚЕС бойынша 2 практикалық нұсқаулыққа түзетулер: Есеп саясаты туралы ақпаратты ашу (2021 жылдың 12 ақпанында шығарылды және 2023 жылдың 1 қаңтарынан басталатын немесе осы күннен кейінгі жылдық кезеңдер үшін жарамды).
- ХҚЕС (IFRS) 17 түзетулері және ХҚЕС (IFRS) 4 түзетулері (2020 жылдың 25 маусымында шығарылды және 2023 жылдың 1 қаңтарында немесе одан кейін басталатын жылдық кезеңдер үшін жарамды).
- ХҚЕС (IFRS) 17 – ХҚЕС (IFRS) 17 түзетулерін қолданудағы сақтандырушылар үшін өтпелі опция (2021 жылдың 9 желтоқсанында шығарылған және 2023 жылдың 1 қаңтарынан басталатын немесе осы күннен кейінгі жылдық кезеңдер үшін жарамды).

2023 жылдың 1 қаңтарынан кейін басталатын жылдық кезеңдер үшін мерзімінен бұрын қолдану мүмкіндігімен бірқатар жаңа стандарт күшіне енеді. Алайда, Компания осы қаржылық есептілікті жасаған кезде жаңа және түзетілген стандарттарға мерзімінен бұрын ауысуды іске асырған жоқ.

- «Жеткізушілерді қаржыландыру туралы уағдаластықтар» (ХҚЕС (IAS) 7 және ХҚЕС (IFRS) 7 түзетулері). Түзетулер қаржылық есептілікті пайдаланушыларға мұндай уағдаластықтардың ұйымның міндеттемелері мен ақша ағындарына және ұйымның өтімділік тәуекеліне ұшырауына әсерін бағалауға көмектесетін жеткізушілерді қаржыландыру туралы уағдаластықтарына қатысты жаңа ақпаратты ашып көрсетеді. Түзетулер 2024 жылдың 1 қаңтарынан немесе осы күннен кейін басталатын жылдық есепті кезеңдер үшін қолданылады.
- «Міндеттемелерді қысқа мерзімді және ұзақ мерзімді деп жіктеу» және «Ковенанттармен ұзақ мерзімді міндеттемелер» (ХҚЕС (IAS) 1 түзетулері). 2020 және 2022 жылдары шығарылған түзетулер міндеттеменің қысқа мерзімді немесе ұзақ мерзімді екенін анықтауға қойылатын талаптарды нақтылауға бағытталған, сондай-ақ ковенанттармен ұзақ мерзімді міндеттемелер бойынша ақпаратты ашуға қатысты жаңа талаптарды белгілейді. Түзетулер 2024 жылдың 1 қаңтарынан немесе осы күннен кейін басталатын жылдық есепті кезеңдер үшін қолданылады.
- Кері жалдаумен сатудағы жалдау бойынша міндеттемелер (ХҚЕС (IFRS) 16 түзетулері). Түзетулер 2024 жылдың 1 қаңтарынан немесе осы күннен кейін басталатын жылдық есепті кезеңдер үшін қолданылады.
- Айырбастау мүмкіндігінің жоқтығы (ХҚЕС (IAS) 21 түзетулері). Түзетулер 2025 жылдың 1 қаңтарынан немесе осы күннен кейін басталатын жылдық есепті кезеңдер үшін қолданылады.

4 Елеулі есептік пайымдаулар, бағалау мәндері мен жорамалдар

Компанияның қаржылық есептілігін дайындау оның басшылығынан пайымдаулар шығаруды және есептілікте ұсынылатын түсімдердің, шығыстардың, активтер мен міндеттемелердің сомаларына, сондай-ақ шартты міндеттемелер туралы ақпаратты ашуға әсер ететін есепті кезеңнің соңына бағалау мәндері мен жорамалдарды айқындауды талап етеді. Алайда, осы жорамалдар мен бағалау мәндеріне қатысты белгісіздік болашақта осындай жорамалдар мен бағалаулар қабылданатын активтің немесе міндеттеменің теңгерімдік құнына елеулі түзетулер енгізуді талап етуі мүмкін нәтижелерге әкелуі мүмкін.

Компанияның тәуекелдерге ұшырағыштығы және белгісіздіктер туралы өзге де ақпарат мынадай ескертпелерде ашылған:

- әлеуетті және шартты міндеттемелер (18-ескерту);
- сезімталдықты талдау туралы ақпаратты ашу (19-ескерту).

Келесі қаржы жылы ішінде активтер мен міндеттемелердің теңгерімдік құнына елеулі түзетулер енгізуге себеп болуы мүмкін есепті күнге арналған бағалаулардағы болашақ туралы негізгі жорамалдар және өзге де негізгі белгісіздік көздері төменде қаралады. Компанияның жорамалдары мен бағалау мәндері қаржылық есептілікті дайындау кезінде оның қолында бар болған бастапқы деректерге негізделген. Алайда, болашаққа қатысты ағымдағы жағдайлар мен жорамалдар нарықтық өзгерістерге немесе Компанияның бақылауынан тыс жағдайларға байланысты өзгеруі мүмкін. Мұндай өзгерістер жорамалдарда олар орын алысымен қамтылып көрсетіледі.

Негізгі құралдардың пайдалы қызмет ету мерзімі

Негізгі құралдардың пайдалы қызмет ету мерзімін бағалау ұқсас активтерді қамтып көрсету тәжірибесіне негізделген пайымдау мәселесі болып табылады. Активтерге тән болашақ экономикалық пайда негізінен пайдалану арқылы тұтынылады. Алайда, техникалық немесе коммерциялық ескіру және тозу сияқты өзге факторлар көбінесе активтерге тән экономикалық пайданың азаюына әкеледі. Басшылық қалған пайдалы қызмет мерзімдерін активтердің ағымдағы техникалық жағдайына және активтер Компанияға осындай пайда әкеледі деп күтілетін кезеңге сәйкес бағалайды.

Қаржылық емес активтердің құнсыздануы

Компания өзінің негізгі құралдарының теңгерімдік құнын осындай активтердің құнсыздану белгілерін анықтау үшін тексереді. Негізгі құралдардың және барлық басқа қаржылық емес активтердің теңгерімдік құны теңгерімдік құнын өтемеу мүмкіндігін көрсететін кез келген белгі болған кезде құнсыздану мәніне тексеріледі.

Құнсыздану мәніне тексеру жүргізген кезде өтемақы сомасы екі шаманың үлкені бойынша бағаланады: «пайдаланудағы құн» (яғни, ақша ағындарын өндіретін тиісті объект бойынша болашақта күтілетін ақша ағындарының таза келтірілген құны) және «өткізу бойынша шығыстарды шегергендегі әділ құн» (шығу шығындарының шегерілуімен, хабардар, ерікті, бір-бірінен тәуелсіз тараптар арасындағы «созылған қол» қағидаты бойынша мәміледе активті немесе ақша ағындарын өндіретін объектіні өткізу нәтижесінде алуға болатын сома). Тиісті сатып алу-сату шарты немесе белсенді нарық болмаған кезде өткізу жөніндегі шығыстарды шегергендегі әділ құн «созылған қол» қағидаты бойынша мәміле жасау нәтижесінде Компанияның ақша ағындарын өндіретін объект үшін ала алатын сомасын көрсететін ең жақсы қолжетімді ақпараттың ескерілуімен айқындалады.

Ақша ағындарын өндіретін Объект – бұл басқа активтерден немесе активтер топтарынан («өндіруші бірліктер») ақша ағындарына айтарлықтай тәуелді емес ақша ағындарын өндіретін активтердің ең кіші анықталатын тобы. Құнсыздану көрсеткіштерінің бар-жоғын бағалау мақсатында және қажет болған жағдайда құнсыздануға тест жүргізу мақсатында басшылық Компанияның барлық негізгі құралдары бірыңғай өндіруші бірлік болып табылатынын анықтады.

Құнсыздануға тексерулер жүргізу кезінде пайдаланылатын бағалау мәндері құрылтайшылар бекіткен бюджетке, мұнай тасымалдаудың болжамды көлемдеріне және «Активтердің құнсыздануы» ХҚЕС (IAS) 36 талаптарына сәйкес келтірілген болжамды тарифтерге негізделген. Болашақ ақша ағындары төмендегілерге негізделген:

- тасымалданатын мұнайдың болжамды көлемдері;
- транзиттік мұнайды тасымалдауға, экспорттауға және ішкі нарыққа арналған болжамды тарифтер; сондай-ақ,
- тасымалдаудың болашақ өзіндік құны, күрделі және операциялық шығындар.

2022 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша Компания талдау жүргізді және құнсыздану көрсеткіштерін (белгілерін) анықтаған жоқ.

Негізгі құралдарды қайта бағалау

Компания негізгі құралдарды қайта бағаланған құн бойынша есепке алады. 2022 жылы Компания «ААР-Эдвайзори энд Рисерч» ЖШС және «Бағалау және сараптама» ЖШС құрамындағы Консорциумды («бағалаушы») 2022 жылдың 1 қазандағы жағдай бойынша негізгі құралдарды қайта бағалауды жүргізу үшін тартты. Бағалаушының кәсіби біліктілігі, сондай-ақ тиісті тәжірибесі бар.

Негізгі құралдардың әділ құнын анықтауға арналған бастапқы деректер әділ құн иерархиясының 3-деңгейіне жатады (бақыланбайтын бастапқы деректер).

Қайта бағалаудың пайдаланылған әдістемесі бастапқыда амортизацияланатын ауыстыру құнын бағалауға негізделген («шығын әдісі»). Егер бағаланатын объект жаңа болса немесе құрылыс сатысында болса, ықтимал сатылу бағалары туралы ақпарат алу мүмкін болмайтын нарығы шектеулі объектілерге (мамандандырылған объектілерге) жататын болса (белсенді нарық болмаған жағдайда), шығын әдісі қолданылады.

Компания мүлкінің көп бөлігі мамандандырылған мүлікке жатады, оны басқа қызмет түрлерін жүзеге асыру үшін баламалы пайдалану мүмкін емес. Бағаланатын активтерге ұқсас активтермен мәмілелер жоқ.

Шығындар әдісін пайдаланған кезде белгілі бір негізгі элементтер есепке алынған, мысалы:

- активтің ерекшелігін, оның функциясы мен ортасын түсіну;
- пайдалы қызметтің қалған мерзімін (физикалық тозуды бағалау үшін) және активтің пайдалы қызметінің экономикалық мерзімін анықтау үшін зерттеу және талдау;
- қаржылық-шаруашылық қызметінің талаптарын білу (функционалдық немесе техникалық ескіруді бағалау үшін);
- қолда бар нарықтық деректерге қол жеткізу арқылы негізгі құралдар туралы хабардарлық; құрылыс технологиялары мен материалдарын білу (қазіргі заманғы баламалы активтің құнын бағалау үшін); және
- экономикалық/сыртқы ескірудің құнға әсерін анықтау үшін жеткілікті білім.

Бағалау шеңберінде бағалаушы Компанияның негізгі құралдарының мамандандырылған объектілерінің экономикалық тозуын талдау кезінде кіріс әдісін пайдалана отырып, барабар пайдалылыққа тест жүргізді. Кіріс әдісін қолдану нәтижесінде құны 222,414,036 мың теңге мөлшерінде айқындалды.

«Қазақстан-Қытай Құбыры» ЖШС
Қаржылық есептілікке ескертпелер – 31 желтоқсан 2023 жыл

Барабар пайдалылыққа тест жүргізген кезде келесі негізгі жорамалдар пайдаланылды:

Мөлшерлеме	16.51%
Бірінші дәрежелі активтің қалған қызмет мерзімі (Атасу – Алашанькоу)	14 жыл
Бірінші дәрежелі активтің қалған қызмет мерзімі (Кеңқияқ – Құмкөл)	17 жыл

Амортизацияланған ауыстыру құны Кіріс әдісімен анықталған құннан төмен болды, сондықтан Компанияның негізгі құралдарының әділ құны ретінде қамтылып көрсетілді. Пайдалану құндылығын бағалау нәтижелері көрсетілетін қызметтерді іске асыру көлеміне, көрсетілетін қызметтерге тарифтер деңгейіне және АҚШ доллары бағамының ауытқуына қатысты болжамдарға сезімтал:

<i>Мың теңгемен</i>	Ұлғаюы/азаюы	Пайдалану құндылықтарына әсері
Тасымалдау көлемінің өзгеруі	+10.00%/(10.00%)	40,286,141/(40,414,943)
Өндірістік шығындардың өзгеруі	+10.00%/(10.00%)	(12,106,592)/12,049,580
Тарифтердің өзгеруі	+10.00%/(10.00%)	40,368,203/(40,500,876)
Дисконттау мөлшерлемесінің өзгеруі	+1.50%/(1.50%)	(12,412,623)/13,813,338

Қайта бағалау нәтижесінде негізгі құралдардың барлық топтары бойынша құнсызданудан орын алған залалды қалпына келтірудің 250,183 мың теңге мөлшеріндегі таза сомасы 2022 жылдағы пайда мен залал шотына жатқызылды, ал 22,987,858 мың теңге мөлшеріндегі негізгі құралдарды жете бағалау сомасы 2022 жылдағы капитал құрамындағы қайта бағалау жөніндегі резерв шотына жатқызылды.

Жинақталған тозу негізгі құралдардың теңгерімдік құнына есептелді де, таза сома негізгі құралдардың қайта бағаланған құнына келтірілді.

2023 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша басшылық Компанияның негізгі құралдарының әділ құнының өзгеру индикаторларының талдауын жүргізді. Жүргізілген талдау нәтижелері бойынша Компанияның негізгі құралдарының әділ құнына баға индекстері, бағам айырмалары және капиталдандырылған жаңғырту сияқты факторлардың әсері шамалы екені анықталды. Негізгі құралдардың экономикалық құнсызданудың орын алуының сыртқы және ішкі белгілері анықталған жоқ. Осылайша, 2023 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша Компанияның негізгі құралдарын қайта бағалауды жүргізудің қажеті жоқ.

Құбырды және оның объектілерін жою және жерді қалпына келтіру жөніндегі міндеттемеге арналған резерв

2012 жылдың 4 шілдесінде күшіне енген «Магистральдық құбыр туралы» Қазақстан Республикасының Заңына сәйкес Компанияның пайдалану аяқталғаннан кейін магистральдық құбырды (мұнай құбырын) жою және кейіннен қоршаған ортаны қалпына келтіру, соның ішінде жерді қалпына келтіру жөніндегі іс-шараларды жүргізу бойынша заңды міндеттемесі бар. Жерді қалпына келтіру жөніндегі іс-шаралар құбырларды олардың пайдалы қызмет мерзімі аяқталғаннан кейін ауыстырған кезде жүргізіледі.

Бұдан басқа, Қазақстан Республикасының Экологиялық кодексіне сәйкес қоршаған ортаға теріс әсерін тигізетін объектілерді пайдалануды тоқтатқаннан кейін, объектілердің операторлары Қазақстан Республикасы заңнамасының талаптарына сәйкес осындай объектілерді пайдалану салдарын жоюды қамтамасыз етуге міндетті. Магистральдық құбырдың желілік бөлігіне қосымша Компанияның құбыржолдың жұмыс істеуі үшін қажетті өзге де объектілері бар. Қазақстан Республикасы Экология, геология және табиғи ресурстар министрлігінің шешімімен Компанияның мұндай объектілері қоршаған ортаға орташа теріс әсер ететін II санаттағы объектілерге жатқызылды. Тиісінше, активтерді пайдаланудан шығару және жерді қалпына келтіру жөніндегі міндеттеме осы объектілерге қатысты қажетті іс-шараларды жүргізуге арналған бағалау шығындарын қамтиды.

Активтерді пайдаланудан шығару және жерді қалпына келтіру жөніндегі міндеттемеге арналған резерв Қазақстан Республикасында қолданыстағы техникалық қағидалар мен нормаларға сәйкес объектілерді бөлшектеу және жерді қалпына келтіру жөніндегі жұмыстарды жүргізудің Компания есептеген құны негізінде бағаланады.

Төменде активтерді пайдаланудан шығару және жерді қалпына келтіру жөніндегі міндеттемелер бойынша резервтің қозғалысы келтірілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2023 ж.	2022 ж.
1 қаңтарында	11,282,742	12,122,659
Негізгі құралдардың құнына жатқызылған бағаларды тану	-	2,636,566
Басқа жиынтық табысқа жатқызылған бағалардың өзгеруі	(3,423,523)	(4,323,246)
Дисконт амортизациясы	984,298	846,763
31 желтоқсанында	8,843,517	11,282,742

«Қазақстан-Қытай Құбыры» ЖШС
Қаржылық есептілікке ескертпелер – 31 желтоқсан 2023 жыл

Резервтер сомасы есепті кезеңнің соңында міндеттемені орындаудың күтілетін мерзімі үшін болжамды инфляция мөлшерлемесінің және төменде ұсынылған есепті кезеңнің соңындағы дисконт мөлшерлемесінің қолданылуымен айқындалды:

31 желтоқсан 2023 ж.

«Кеңжияқ-Құмкөл» құбыржолының 1 шақырымын бөлшектеу құны	9,064 мың теңге
«Атасу-Алашаньюкоу» құбыржолының 1 шақырымын бөлшектеу құны	8,352 мың теңге
«Кеңжияқ-Құмкөл» мұнай құбыры және оның объектілері бойынша дисконттау мөлшерлемесі	11.33%
«Атасу-Алашаньюкоу» мұнай құбыры және оның объектілері бойынша дисконттау мөлшерлемесі	11.53%
«Кеңжияқ-Құмкөл» мұнай құбыры және оның объектілері үшін инфляция мөлшерлемесі	5.53%
«Атасу-Алашаньюкоу» мұнай құбыры және оның объектілері үшін инфляция мөлшерлемесі	5.43%
«Кеңжияқ-Құмкөл» мұнай құбыры және оның объектілері бойынша міндеттемені орындау мерзімі	16 жыл
«Атасу-Алашаньюкоу» мұнай құбыры және оның объектілері бойынша міндеттемені орындау мерзімі	13 жыл

2022 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша резервті есептеу үшін келесі деректер мен жорамалдар пайдаланылды:

31 желтоқсан 2022 ж.

«Кеңжияқ-Құмкөл» құбыржолының 1 шақырымын бөлшектеу құны	7,740 мың теңге
«Атасу-Алашаньюкоу» құбыржолының 1 шақырымын бөлшектеу құны	7,740 мың теңге
«Кеңжияқ-Құмкөл» мұнай құбыры және оның объектілері бойынша дисконттау мөлшерлемесі	10.41%
«Атасу-Алашаньюкоу» мұнай құбыры және оның объектілері бойынша дисконттау мөлшерлемесі	10.41%
«Кеңжияқ-Құмкөл» мұнай құбыры және оның объектілері үшін инфляция мөлшерлемесі	6.04%
«Атасу-Алашаньюкоу» мұнай құбыры және оның объектілері үшін инфляция мөлшерлемесі	6.04%
«Кеңжияқ-Құмкөл» мұнай құбыры және оның объектілері бойынша міндеттемені орындау мерзімі	17 жыл
«Атасу-Алашаньюкоу» мұнай құбыры және оның объектілері бойынша міндеттемені орындау мерзімі	14 жыл

Дисконттау мөлшерлемесін есептеу ұзақ мерзімді инфляция және елдік тәуекел мөлшерлемесіне түзетілген АҚШ мемлекеттік облигациялары бойынша тәуекелсіз мөлшерлемелерге негізделеді.

Зиянды жою бойынша шығындарды бағалау табиғатты қорғау талаптары мен заңнама түсіндірмелеріндегі ықтимал өзгерістерге ұшырайды. Сонымен қатар, мұндай шығындарды бағалаудағы белгісіздіктерге баламалы кәдеге жарату және бұзылған жерлерді қалпына келтіру әдістеріндегі, дисконт деңгейлері мен инфляция мөлшерлемелеріндегі және осы міндеттеме басталатын кезеңдегі ықтимал өзгерістер жатады.

2022 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша активтерді пайдаланудан шығарудан және жерді қалпына келтіру жөніндегі міндеттемелердің сезімталдығын елеулі жорамалдарды өзгертуге талдау төмендегідей ұсынылған:

<i>Мың теңгемен</i>	Мөлшерлеменің (азаноы)/ артуы	Міндеттеменің (азаноы)/ артуы
Дисконттау мөлшерлемесі	(0.5%)	564,643
	+0.5%	(528,047)
Инфляция мөлшерлемесі	(0.5%)	(571,937)
	+0.5%	608,927

Оң немесе теріс бейтеңгерімдік

ҚР СТ 1474-2016 «Магистральдық мұнай құбырлары. Мұнайды есепке алу жөніндегі нұсқаулық» стандартына сәйкес Компания 31 желтоқсандағы жағдай бойынша мұнайдың сақталуын бақылау мақсатында магистральдық мұнай құбырлары жүйелерінде мұнайдың нақты болуын анықтауды (бұдан әрі – «түгендеу») жүзеге асырады. Түгендеу кезінде магистральдық мұнай құбырларының желілік бөлігінде және технологиялық құбырларда мұнай массасын анықтайды. Мұнай массасы мұнай құбырындағы мұнайдың орташа қысымы мен орташа температурасына байланысты коэффициенттерді қолдана отырып, учаскедегі нақты температура мен қысымға келтірілген мұнайдың орташа тығыздығының өнімі ретінде анықталады.

Өткізілетін және қабылданатын мұнай теңгерімінің қателігіне байланысты алшақтықтар теңгерімнің кіріс және шығыс бөліктері (бейтеңгерімдік) арасындағы айырма ретінде айқындалады және артық (оң бейтеңгерімдік) және кемшілік (теріс бейтеңгерімдік) түрінде көрінеді және атқарушылық теңгерімнің жеке жолымен көрсетіледі.

Компания бейтеңгерімдікке заңды түрде бекітілген құқықтың болмауына байланысты Компанияның активті бақылауы жоқ деген негізде қаржылық есептіліктегі оң бейтеңгерімдікті мойындамайды. Қазақстан Республикасы Сауда және интеграция министрлігі Техникалық реттеу және метрология комитетінің 2024 жылдың 22 қаңтарындағы № 17-НҚ бұйрығымен ҚР СТ 1474-2016 «Магистральдық мұнай құбырлары. Мұнайды есепке алу жөніндегі нұсқаулық» стандартына 2024 жылдың 1 наурызынан бастап күшіне енетін өзгерістер енгізілді. Сонымен қатар, енгізілген өзгерістер мұнайдың артығын (оң бейтеңгерімдікті) магистральдық құбыр иесінің өз мұнайы ретінде кіріске алатынын, ал жетіспеушіліктерді (теріс бейтеңгерімдікті) тиісінше мұнай құбыры магистральдық құбыр иесінің ішкі құжаттарында белгіленген тәртіппен өз мұнайының есебінен өтейтінін белгілейді. Компания мұнай құбырларында жинақталған мұнайдың оң бейтеңгерімдігі мәселесін реттеу бойынша жұмысты жалғастыратын болады. Осы қаржылық есептілікке қол қойған күні Компания басшылығы жоғарыда аталған өзгерістерді талдау барысында болған. Қазіргі уақытта Компания басшылығы бұл жағдайдың Компанияның қаржылық жағдайына қандай әсерің тигізуі мүмкін екендігін жеткілікті сенімділікпен бағалай алмайды.

5 Байланысты тараптармен операциялар және олармен операциялар бойынша қалдықтар

Байланысты тараптардың анықтамасы «Байланысты тараптар туралы есептілікті ашу» ХҚЕС (IAS) 24-те келтірілген. Егер тараптардың бірінің екінші тарапты бақылау мүмкіндігі болса, бірлескен бақылауда болса немесе ол қаржы-шаруашылық қызмет мәселелері бойынша қабылдаған шешімдеріне елеулі ықпал ете алса немесе оған жалпы бақылауды жүзеге асыра алса, тараптар әдетте байланысты деп есептеледі.

Тараптар байланысты ма, жоқ па деген мәселені шешкен кезде олардың заңды нысаны ғана емес, тараптар арасындағы қатынастардың сипаты ескеріледі. Тікелей бас компаниялар туралы және Компанияны түпкілікті бақылауды іске асыратын тараптар туралы мәліметтер 1-ескертпеде ашылған.

Осы қаржылық есептілік мақсатында Компанияның байланысты тараптарына құрылтайшылар, олардың еншілес компаниялары және құрылтайшылардың жалпы бақылауындағы/елеулі ықпалындағы компаниялар кіреді.

2023 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша байланысты тараптармен операциялар бойынша қалдықтар төменде келтірілген:

<i>Мың теңгемен</i>	Құрылтайшы компаниялар	Бақылауындағы/елеулі ықпалындағы компаниялар Самұрық-Қазына мен CNPC	Жиыны
Байланысты тараптардың дебиторлық берешегі	5,214	-	5,214
Байланысты тараптармен мұнай тасымалдау шарттары бойынша міндеттемелер	-	3,848,963	3,848,963
Байланысты тараптар алдындағы кредиторлық берешек	1,473,632	100,806	1,574,438

Төменде 2023 жылдың 31 желтоқсанындағы аяқталған жылдағы байланысты тараптармен операциялар бойынша табыс пен шығыс баптары келтірілген:

<i>Мың теңгемен</i>	Құрылтайшы компаниялар	Бақылауындағы/елеулі ықпалындағы компаниялар Самұрық-Қазына мен CNPC	Жиыны
Табыс	55,868	31,013,298	31,069,166
Шығыс:			
- Мұнай құбырларына қызмет көрсету бойынша қызметтер	12,257,586	1,068,534	13,326,120
- Күрделі салымдар бойынша шығыстар	-	5,384	5,384
- Өзге қызметтер	17,458	306,216	323,674

2022 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша байланысты тараптармен операциялар бойынша қалдықтар төменде келтірілген:

<i>Мың теңгемен</i>	Құрылтайшы компаниялар	Бақылауындағы/елеулі ықпалындағы компаниялар Самұрық-Қазына мен CNPC	Жиыны
Байланысты тараптардың дебиторлық берешегі	6,224	46,745	52,969
Байланысты тараптармен мұнай тасымалдау шарттары бойынша міндеттемелер	-	3,613,692	3,613,692
Байланысты тараптар алдындағы кредиторлық берешек	1,223,099	285,852	1,508,951

Төменде 2022 жылдың 31 желтоқсанында аяқталған жылдағы байланысты тараптармен операциялар бойынша табыс пен шығыс баптары келтірілген:

<i>Мың теңгемен</i>	Құрылтайшы компаниялар	Бақылауындағы/елеулі ықпалындағы компаниялар Самұрық-Қазына мен CNPC	Жиыны
Табыс	159,495	31,226,175	31,385,670
Шығыс:			
- Мұнай құбырларына қызмет көрсету бойынша қызметтер	11,640,009	1,073,989	12,713,998
- Өзге қызметтер	88,550	451,809	540,359

«Қазақстан-Қытай Құбыры» ЖШС
Қаржылық есептілікке ескертпелер – 31 желтоқсан 2023 жыл

«СНПС» мен ҚМГ және олардың еншілес компанияларымен жүргізетін операциялармен қатар, Компания 7, 8, 9 және 19-ескертпелерде ашылғандай банк депозиттеріне, ақшалай қаражат пен оның баламаларына, сондай-ақ несиелер мен қарыздарға байланысты басқа да мемлекет бақылайтын компаниялармен операцияларды жүргізеді. Бұл операциялар Компанияның әдеттегі қызметі барысында мемлекетпен бақыланбайтын басқа ұйымдардың операцияларымен салыстырылатын бизнес шарттарда жүзеге асырылады.

Басқарма мүшелеріне сыйақылар

2023 жылдың 31 желтоқсанында аяқталған жылда негізгі басқарушылық қызметкерлер құрамына есептелген сыйақылардың жалпы сомасы 193,352 мың теңгені құрады (2022 жыл: 220,589 мың теңге).

Негізгі басқарушылық қызметкерлер құрамына тиесілі төлемақылар негізінен жалақы бойынша шығыстардан және келісімшарттарда және Компанияның ішкі ережелерінде белгіленген сыйақылардан тұрады.

6 Негізгі құралдар

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша негізгі құралдар келесідегідей ұсынылған:

Мың теңгемен	Ғимараттар мен имараттар		Машиналар мен жабдық	Құбыржол	Өзге көлік құралдары	Өзгесі	Аяқталмаған құрылыс	Жиыны
	Жер	имараттар	жабдық					
2022 жылдың 1 қаңтарында қайта бағаланған құн	78,157	43,508,642	49,458,113	136,295,861	218,824	1,671,557	5,163,569	236,394,723
Түсімдер	-	2,636,566	264,483	-	-	28,817	606,359	3,536,225
Орын ауыстырулар	-	146,980	305,632	-	-	137,792	(590,404)	-
Шығулар	-	-	(615)	(414)	-	(2,324)	(17,857)	(21,210)
Қайта бағалау кезінде жинақталған тозуды есептен шығару есебінен бастапқы құнның азаюы	-	(8,443,340)	(14,175,664)	(22,739,206)	(159,543)	(755,873)	-	(46,273,626)
Негізгі құралдарды қайта бағалау	16,568	1,979,448	15,418,693	5,198,847	155,224	219,078	-	22,987,858
Жиынтық табыс туралы есепте қамтылып көрсетілген құнсыздану	-	(1,210,036)	(419,623)	-	-	(160,473)	(26,446)	(1,816,578)
Жиынтық табыс туралы есепте қамтылып көрсетілген құнсыздануды қалпына келтіру	-	1,073,830	936,740	4,542	34,608	17,041	-	2,066,761
2022 жылдың 31 желтоқсанындағы қайта бағаланған құн	94,725	39,692,090	51,787,759	118,759,630	249,113	1,155,615	5,135,221	216,874,153
Түсімдер	-	-	250,015	1,569	-	9,873	3,119,142	3,380,599
Орын ауыстырулар	-	330,001	4,522,089	759,105	(4,832)	31,841	(5,638,204)	-
Шығулар	-	(2,075)	(79,364)	(16,324)	(278)	(7,768)	-	(105,809)
2023 жылдың 31 желтоқсанындағы қайта бағаланған құн	94,725	40,020,016	56,480,499	119,503,980	244,003	1,189,561	2,616,159	220,148,943
2022 жылдың 1 қаңтарында жинақталған тозу және құнсыздану	-	(6,252,784)	(10,739,392)	(17,150,980)	(129,895)	(524,813)	(986,098)	(35,783,962)
Амортизациялық аударымдар	-	(2,896,939)	(4,959,833)	(7,492,073)	(49,757)	(315,043)	-	(15,713,645)
Қайта бағалау кезінде жинақталған тозуды есептен шығару	-	8,443,340	14,175,664	22,739,206	159,543	755,873	-	46,273,626
Шығулар бойынша тозу	-	-	352	60	-	2,324	-	2,736
2022 жылдың 31 желтоқсанында күніне жинақталған тозу және құнсыздану	-	(706,383)	(1,523,209)	(1,903,787)	(20,109)	(81,659)	(986,098)	(5,221,245)
Амортизациялық аударымдар	-	(2,844,272)	(6,107,323)	(7,477,963)	(79,653)	(357,803)	-	(16,867,014)
Шығулар бойынша тозу	-	-	2,932	-	-	5,696	-	8,628
2023 жылдың 31 желтоқсанында күніне жинақталған тозу және құнсыздану	-	(3,550,655)	(7,627,600)	(9,381,750)	(99,762)	(433,766)	(986,098)	(22,079,631)
2022 жылдың 31 желтоқсанындағы								
Қайта бағаланған құн	94,725	39,692,090	51,787,759	118,759,630	249,113	1,155,615	5,135,221	216,874,153
Жинақталған тозу және құнсыздану	-	(706,383)	(1,523,209)	(1,903,787)	(20,109)	(81,659)	(986,098)	(5,221,245)
Теңгерімдік құн	94,725	38,985,707	50,264,550	116,855,843	229,004	1,073,956	4,149,123	211,652,908
2023 жылдың 31 желтоқсанындағы								
Қайта бағаланған құн	94,725	40,020,016	56,480,499	119,503,980	244,003	1,189,561	2,616,159	220,148,943
Жинақталған тозу және құнсыздану	-	(3,550,655)	(7,627,600)	(9,381,750)	(99,762)	(433,766)	(986,098)	(22,079,631)
Теңгерімдік құн	94,725	36,469,361	48,852,899	110,122,230	144,241	755,795	1,630,061	198,069,312

Амортизациялық аударымдар

<i>Мың теңгемен</i>	Ескерт.	2023 ж.	2022 ж.
Өткізудің өзіндік құны	13	16,722,334	15,605,967
Жалпы және әкімшілік шығыстар	14	144,680	107,678
Амортизациялық аударымдардың жиыны		16,867,014	15,713,645

Төменде тарихи құны бойынша есепке алынған болуы мүмкін негізгі құралдар туралы ақпарат:

<i>Мың теңгемен</i>	Ғимараттар мен имараттар		Машиналар мен жабдық	Құбыржол	Өзге көлік құралдары	Өзгесі	Аяқталмаған құрылыс	Жиыны
2022 жылдың 31 желтоқсанында								
Құны	5,361	51,215,906	71,965,483	142,956,256	674,175	2,772,868	5,161,667	274,751,716
Жинақталған тозу және құнсыздану	-	(24,293,583)	(47,047,929)	(63,034,975)	(644,577)	(1,874,207)	(1,012,544)	(137,907,815)
Теңгерімдік құн	5,361	26,922,323	24,917,554	79,921,281	29,598	898,661	4,149,123	136,843,901
2023 жылдың 31 желтоқсанында								
Құны	5,361	50,931,918	76,431,378	139,382,045	640,595	2,685,011	2,642,606	272,718,914
Жинақталған тозу және құнсыздану	-	(26,295,897)	(49,599,350)	(66,563,321)	(618,103)	(2,012,825)	(1,012,544)	(146,102,040)
Теңгерімдік құн	5,361	24,636,021	26,832,028	72,818,724	22,492	672,186	1,630,062	126,616,874

7 Банктік депозиттер

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша банк депозиттері келесідегідей ұсынылған:

<i>Мың теңгемен</i>	31 желтоқсан 2023 ж.	31 желтоқсан 2022 ж.
Өтеу мерзімі 12 айға дейінгі мерзімдік депозиттер	23,329,356	21,749,478
Алынатын қысқа мерзімді сыйақылар	201,715	112,711
Несиелік шығындар үшін бағалау резервінің шегерілуімен	(3,391)	(5,852)
Банк депозиттерінің жиыны	23,527,680	21,856,337

2023 және 2022 жылдарының 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша депозиттер АҚШ долларында орналастырылған. 2023 жылы тиімді пайыздық мөлшерлеме жылдық 0.8% құрады (2022 жыл жылдық 0.8%). Депозиттерді орналастыру мерзімі 3 айдан асады.

8 Ақша қаражаттары пен оның баламалары

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша ақшалай қаражат пен оның баламалары келесідегідей ұсынылған:

<i>Мың теңгемен</i>	31 желтоқсан 2023 ж.	31 желтоқсан 2022 ж.
Жинақ ақша шоттарындағы ақшалай қаражат – теңгемен	13,192,272	648,270
Банктегі ақшалай қаражат – валютада	10,623,944	13,987,697
Банктегі ақшалай қаражат – теңгемен	14,837	3,232,503
Корпоративтік карталардағы ақшалай қаражат	5,902	3,303
Несиелік шығындар үшін бағалау резервінің шегерілуімен	(88)	(289)
Ақшалай қаражат пен оның баламаларының жиыны	23,836,867	17,871,484

Валютадағы ақшалай қаражат мынадай шетел валюталарында көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	31 желтоқсан 2023 ж.	31 желтоқсан 2022 ж.
АҚШ доллары	10,354,187	13,887,328
Қытай юані	269,757	100,369
Банктегі ақшалай қаражаттың жиыны – валютада	10,623,944	13,987,697

9 Несиелер мен қарыздар

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша Компанияның несиелері мен қарыздары келесідегідей ұсынылған:

<i>Мың теңгемен</i>	31 желтоқсан 2023 ж.	31 желтоқсан 2022 ж.
Қарыздардың қысқа мерзімді бөлігі	32,842,895	33,900,576
Қарыздардың ұзақ мерзімді бөлігі	-	32,197,304
Несиелер мен қарыздар жиыны	32,842,895	66,097 880

Қаржылық қызметпен шартталған міндеттемелердегі өзгерістер

2023 және 2022 жылдардағы қаржылық қызметпен шартталған міндеттемелердегі өзгерістер келесідегідей ұсынылған:

<i>Мың теңгемен</i>	Ескерт.	2023 ж.	2022 ж.
1 қаңтарында		66,097,880	139,010,237
Ақша ағындары		(35,330,597)	(87,264,738)
Сыйақылар бойынша шығыстар	16	3,633,022	4,593,301
Капиталдандырылған сыйақылар		33,262	-
Валюта бағамдарының өзгеруі	16	(1,306,490)	10,177,090
Төлем көзіндегі КТС		(284,182)	(418,010)
31 желтоқсанында		32,842,895	66,097,880

Қытай Сауда-Өнеркәсіп Банкі және «Алматы қаласындағы Қытай Сауда-Өнеркәсіп Банкі» АҚ

2018 жылдың 27 маусымында Компания агент ретінде әрекет ететін «Алматы қаласындағы Қытай Сауда-Өнеркәсіп Банкі» АҚ-пен бірлесіп Қытайдың Сауда-Өнеркәсіп банкімен несиелік шарт жасасты. Қарыз сомасы 540 миллион АҚШ долларын құрады (қарыз түскен күнге 191,756,400 мың теңгеге балама), қарыз кезеңі – мерзімінен бұрын өтеу мүмкіндігімен 6 жыл. Бұл қарыздың мақсаты болып Қытай Сауда-Өнеркәсіп Банкінен және АйЭнджи Банк Н.В-ден және Қытай Сауда-Өнеркәсіп Банкінен және «Алматы қаласындағы Қытай Сауда-Өнеркәсіп Банкі» АҚ-тан қарыздарды қайта қаржыландыру табылды. Компания қарызды ұйымдастыру бойынша 1,715,867 мың теңге (5,010 мың АҚШ доллары) мөлшерінде шығынға ұшырады.

LIBOR-дан SOFR (Secured Overnight Financing Rate) қамтамасыз етуі бар овернайт қаржыландыру мөлшерлемесіне ауысу шеңберінде Компания Қытай Сауда-Өнеркәсіп Банкімен және «Алматы қаласындағы Қытай Сауда-Өнеркәсіп Банкі» АҚ-пен Несиелік шартқа өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы қосымша келісімге қол қойды. Тараптар LIBOR мөлшерлемесін SOFR мөлшерлемесіне ауыстыру үшін Келісім талаптарымен Несиелік шартты өзгертіп қайта тұжырымдауға келісті.

2023 және 2022 жыл қолданылатын тиімді мөлшерлемелер тиісінше 8.57%-ды және 4.71%-ды құрады.

2023 жылы ішінде Компания агент ретінде әрекет ететін «Алматы қаласындағы Қытай Сауда-Өнеркәсіп Банкі» АҚ-пен бірлесіп Қытай Сауда-Өнеркәсіп Банкімен несиелік шарт 70,000 мың АҚШ долларын (төлем күніне 31,694,250 мың теңгеге балама) мерзімінен бұрын өтеді.

Қытай Сауда-Өнеркәсіп Банкі және «Алматы қаласындағы Қытай Сауда-Өнеркәсіп Банкі» АҚ ҚХР Үкіметімен бақыланады.

10 Үшінші тараптармен мұнай тасымалдау шарттары бойынша міндеттемелер

2023 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша үшінші тараптармен тасымалдау шарттары бойынша міндеттемелер негізінен «Роснефть» мұнай компаниясы» ААҚ-дан транзиттік мұнайды тасымалдауға 4,214,987 мың теңге мөлшеріндегі алғытөлем болып табылады (2022 жыл: 4,285,310 мың теңге).

Сатып алушылармен жасалған шарттар бойынша міндеттемелерге қатысты танылған түсім

Ағымдағы есепті кезеңде есепті кезеңнің басындағы мұнай тасымалдау шарттары бойынша міндеттемелерге қатысты 8,313,639 мың теңге мөлшеріндегі түсім танылды (2022 жыл: 7,794,287 мың теңге).

11 Басқа кредиторлық берешек және есептелген міндеттемелер

2023 және 2022 жылдарының 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша Компанияның басқа кредиторлық берешегі және есептелген міндеттемелері келесідегідей ұсынылған:

<i>Мың теңгемен</i>	31 желтоқсан 2023 ж.	31 желтоқсан 2022 ж.
Есептелген міндеттемелер	1,047,210	741,751
Қызметкерлерге төленетін сыйақы бойынша қысқа мерзімді бағалау міндеттемелер	588,003	667,171
Шарттар бойынша кепілдікті міндеттемелер	408,055	294,220
ҚХР-да төленуі тиіс табыс салығы	29,671	27,805
Өзге міндеттемелер	289,764	256,774
Басқа кредиторлық берешек және есептелген міндеттемелер жиыны	2,362,703	1,987,721

Есептелген міндеттемелер Компания есепті күні жеткізушілерден рәсімделген құжаттарды алмаған есепті кезеңге қатысты негізгі қызметі бойынша операциялар жөніндегі міндеттемелерді білдіреді.

12 Түсім

Төменде 2023 және 2022 жылдарының 31 желтоқсанында аяқталған жыл ішінде сатып алушылармен жасалған шарттар бойынша Компанияның түсімі туралы егжей-тегжейлі ақпарат берілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2023 ж.	2022 ж.
Қызметтер түрі		
Транзиттік мұнайды тасымалдау	49,243,185	49,021,225
Мұнайды ішкі нарықта тасымалдау	28,326,122	26,748,947
Мұнайды экспортқа тасымалдау	9,273,329	10,548,668
Сатып алушылармен жасалған шарттар бойынша түсім жиыны	86,842,636	86,318,840
Түсім		
Резиденттерге қызмет көрсету	37,599,451	37,297,615
Бейрезиденттерге қызмет көрсету	49,243,185	49,021,225
Сатып алушылармен жасалған шарттар бойынша түсім жиыны	86,842,636	86,318,840

Тасымалдау бағыты бойынша транзиттік мұнайды (Роснефть) тасымалдау жөніндегі Компания Қызметтерінің құны АҚШ долларында белгіленеді. Сыртқы экономикалық оқиғалардың салдарынан 2022 жылдың 29 наурызынан бастап Роснефть төлемді Ресей рублімен жүргізді. Бұл сома Ресей Федерациясының Орталық Банкінің Ресей рубліне АҚШ долларын қайта есептеу бағамының пайдаланылуымен Ресей рубліне аударылды. 2022 жылдың 1 шілдесінен бастап Роснефть Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің төлем күніне арналған бағамы бойынша АҚШ долларын теңгеге қайта есептеу бағамын пайдалана отырып, теңгемен төлем жүргізе бастады. Бұл мән-жайлар транзиттік мұнайды тасымалдаудан түскен танылған түсім сомасына айтарлықтай әсерін тигізген жоқ.

13 Қызметтерді сатудың өзіндік құны

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсанда аяқталған жылдардағы қызметтерді сатудың өзіндік құны келесідегідей ұсынылған:

<i>Мың теңгемен</i>	Ескерт.	2023 ж.	2022 ж.
Негізгі құралдардың тозуы	6	16,722,334	15,605,967
Операциялық және техникалық қызмет көрсету		14,351,719	13,621,713
Пайда салығынан басқа салықтар		2,653,994	2,610,610
Күзет қызметтері		1,431,395	1,436,619
Электр энергиясының шығыстары		1,333,981	1,012,383
Жолдарды күтіп ұстауға және жөндеуге арналған шығыстар		460,796	408,973
Жалақы		400,000	449,840
Сақтандыру		309,019	298,341
Инспекциялау жөніндегі қызметтер		212,281	225,021
Пайдалану құқығы нысанындағы активтің тозуы		2,803	287,668
Өзгелері		1,063,829	885,240
Қызметтерді сатудың өзіндік құнының жиыны		38,942,151	36,842,375

14 Жалпы және әкімшілік шығыстар

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсанда аяқталған жылдардағы жалпы және әкімшілік шығыстар келесідегідей ұсынылған:

<i>Мың теңгемен</i>	Ескерт.	2023 ж.	2022 ж.
Жалақы		2,482,564	2,438,335
Тартылған әкімшілік қызметкерлер құрамының жалақысы (аутсорсинг)		638,762	645,460
Пайда салығынан басқа салықтар		346,007	328,422
Негізгі құралдардың тозуы	6	144,680	107,678
Иссапар шығындары		143,324	171,253
Кеңес беру қызметтері		128,744	7,241
Сақтандыру		80,120	73,110
Байланыс шығыстары		21,751	15,406
Пайдалану құқығы нысанындағы активтің тозуы		18,775	23,992
Автокөлік шығыстары		14,697	13,127
Жалдау шығыстары		8,857	8,766
Өзгелері		474,163	409,042
Жалпы және әкімшілік шығыстар жиыны		4,502,444	4,241,832

15 Басқа операциялық шығыстар мен кірістер, нетто

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсанда аяқталған жылдардағы басқа операциялық кірістер мен шығыстар келесідегідей ұсынылған:

<i>Мың теңгемен</i>	2023 ж.	2022 ж.
Несиелер мен қарыздардан басқа (теріс)/оң бағам айырмасы, нетто	(746,261)	6,398,962
Пайдалану құқығы нысанындағы міндеттемелер мен активтерді тануды тоқтатудан шығыстарды шегергендегі кірістер	105,551	511,329
Басқа (шығыстар)/кірістер, нетто	(24,177)	40,591
Басқа операциялық (шығыстар)/кірістер жиыны, нетто	(664,887)	6,950,882

16 Қаржылық шығыстар мен кірістер

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсанда аяқталған жылдардағы Компанияның қаржылық шығыстары келесідегідей ұсынылған:

<i>Мың теңгемен</i>	2023 ж.	2022 ж.
Несиелер мен қарыздар бойынша теріс бағамдық айырма, нетто	-	10,177,090
Қытай Сауда-Өнеркәсіп Банкінен және «Алматы қаласындағы Сауда-Өнеркәсіп Банкі» АҚ-тан қарыз бойынша сыйақы	3,633,022	4,593,301
Құбырды жою және жерді қалпына келтіру жөніндегі міндеттемелер бойынша дисконтты амортизациялау жөніндегі шығыстар (4-ескертпе)	984,298	846,763
Қаржылық жалгерлік бойынша шығыстар	48,354	108,694
Актуралық есеп айырысулар бойынша қаржылық шығыстар	2,525	1,320
Қаржылық шығыстар жиыны	4,668,199	15,727,168
Несиелер мен қарыздар бойынша оң бағамдық айырма, нетто	1,306,490	-
Өзге қаржылық кірістер	640,832	416,870
Қаржылық кірістер жиыны	1,947,322	416,870

17 Пайда салығы бойынша шығыстар

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсанда аяқталған жылдардағы пайда салығы келесідегідей ұсынылған:

<i>Мың теңгемен</i>	2023 ж.	2022 ж.
Ағымдағы пайда салығы бойынша шығыстар	10,078,811	9,445,676
Кейінге қалдырылған салық бойынша үнемдеу	(2,037,639)	(1,771,640)
Пайда салығы бойынша шығыстар	8,041,172	7,674,036

Пайда салығы бойынша шығыстар мен 2023 және 2022 жылдардағы пайда салығы мөлшерлемесіне көбейтілген бухгалтерлік пайда арасындағы салыстыру:

<i>Мың теңгемен</i>	2023 ж.	2022 ж.
Салық салуға дейінгі пайда	40,012,277	37,125,400
Ресми салық мөлшерлемесі	20%	20%
Қолданыстағы 20%-дық мөлшерлеме бойынша салықтың теориялық шығыстары	8,002,558	7,425,080
Шегерілмейтін шығыстар мен салық салынбайтын кірістердің салықтық әсері	38,614	248,956
Пайда салығы бойынша шығыстар	8,041,172	7,674,036

ХҚЕС пен Қазақстан Республикасының салық заңнамасы арасындағы айырмашылықтар қаржылық есептілікті жасау мақсатындағы активтер мен міндеттемелердің теңгерімдік құны мен пайда салығын есептеу үшін олардың базасы арасындағы уақытша айырмалардың туындауына әкеліп соқтырады. Осы уақытша айырмалардың өзгеруінің салықтық салдары төменде егжей-тегжейлі көрсетілген.

<i>Мың теңгемен</i>	1 қантар 2023 ж.	Пайда мен залал құрамында қалпына келтірілді/ (жатқызылды)	Басқа жиынтық табыстың құрамында қалпына келтірілді/ (жатқызылды)	31 желтоқсан 2023 ж.
Кейінге қалдырылған салық активтері				
Құбырды және оның объектілерін жою және жерді қалпына келтіру жөніндегі міндеттемеге арналған резерв	2,256,548	196,860	(684,705)	1,768,703
Жалдау бойынша міндеттемелер	18,096	32,271	-	50,367
Өзгесі	163,973	(28,089)	(350)	135,534
Кейінге қалдырылған салық бойынша жалпы актив	2,438,617	201,042	(685,055)	1,954,604
Кейінге қалдырылған салық міндеттемелері				
Пайдалану құқығы нысанындағы активтер	(13,995)	(25,903)	-	(39,898)
Несиелер мен қарыздар	(27,664)	11,541	-	(16,123)
Негізгі құралдар және материалдық емес активтер	(32,222,168)	1,850,959	11,829	(30,359,380)
Кейінге қалдырылған салық бойынша жалпы міндеттеме	(32,263,827)	1,836,597	11,829	(30,415,401)
Кейінге қалдырылған салық бойынша таза міндеттеме	(29,825,210)	2,037,639	(673,226)	(28,460,797)

«Қазақстан-Қытай Құбыры» ЖШС
Қаржылық есептілікке ескертпелер – 31 желтоқсан 2023 жыл

<i>Мың теңгемен</i>	1 қантар 2022 ж.	Пайда мен залал құрамында қалпына келтірілді/ (жатқызылды)	Басқа жиынтық табыстың құрамында қалпына келтірілді/ (жатқызылды)	31 желтоқсан 2022 ж.
Кейінге қалдырылған салық активтері				
Несиелер мен қарыздар	(27,874)	210	-	(27,664)
Құбырды және оның объектілерін жою және жерді қалпына келтіру жөніндегі міндеттемеге арналған резерв	2,424,532	696,665	(864,649)	2,256,548
Жалдау бойынша міндеттемелер	282,499	(264,403)	-	18,096
Өзгесі	16,120	147,797	56	163,973
Кейінге қалдырылған салық бойынша жалпы актив	2,695,277	580,269	(864,593)	2,410,953
Кейінге қалдырылған салық міндеттемелері				
Пайдалану құқығы нысанындағы активтер	(148,892)	134,897	-	(13,995)
Негізгі құралдар және материалдық емес активтер	(28,681,071)	1,056,474	(4,597,571)	(32,222,168)
Кейінге қалдырылған салық бойынша жалпы міндеттеме	(28,829,963)	1,191,371	(4,597,571)	(32,236,163)
Кейінге қалдырылған салық бойынша таза міндеттеме	(26,134,686)	1,771,640	(5,462,164)	(29,825,210)

18 Әлеуетті және шартты міндеттемелер

Қазақстанда шаруашылық қызметті іске асыру шарттары

2022 жылдың 21 ақпанында Ресей президенті Луганск және Донецк Халық Республикаларын мойындағанын жариялады, ал 24 ақпанда Украина аумағына әскери жұмылдырылған әскер жіберді. Ресейдің әрекеттеріне жауап ретінде Америка Құрама Штаттары, Еуропалық Одақ және кейбір басқа елдер бірқатар ресейлік қаржы ұйымдарын SWIFT-тен ажыратуды қоса алғанда, Ресейге қарсы санкциялар енгізді. Ресей Қазақстанның ірі сауда серіктесі болып табылады, атап айтқанда, қазақстандық шикі мұнайдың 80%-на дейін экспорттауға мүмкіндік беретін Каспий құбыр консорциумы (КҚК) арқылы негізгі сауда транзиті болып табылады, және оның үлесіне мұнай емес экспорттың 40%-ы тиесілі.

КҚК қызметі 2022 жылдың наурыз айында дауылдың салдарынан үзілген болатын, бірақ бұл мұнай бағасының өсуіне байланысты бюджетке айтарлықтай әсерін тигізген жоқ, алайда Ресейдің КҚК-ның қазақстандық шикі мұнайға арналған бағытын ұзақ уақыт жауып тұруы Қазақстан экспорты мен жалпы экономика үшін елеулі зардаптарға әкеліп соқтыратын болады. Қазақстан билігі Өзірбайжан, Грузия және Түркия арқылы өтетін бағыттарды қоса алғанда, Каспий теңізіне балама бағыттарды қарастыруда, бірақ олар қосымша инфрақұрылымға қомақты инвестицияларды талап етеді, ал КҚК бағытын ауыстыру көп жылдарға созылатын болады.

Ресей мен Украина арасындағы қақтығыс және оның зардаптары салдарынан теңгенің айырбас бағамының құбылмалылығы артты, ал жылдық инфляция деңгейі 2022 жылдың желтоқсанында іс жүзінде 20.3% - ға жетті. Бүгінгі таңда Қазақстан Республикасының Ұлттық банкі Қазақстанның қаржы жүйесінің тұрақтылығын қолдау үшін бірқатар шаралар қолданды.

Ағымдағы экономикалық жағдайдың ұзақ мерзімді салдарын болжау қиын, ал басшылықтың ағымдағы күтулері мен бағалаулары нақты нәтижелерден ерекшеленуі мүмкін.

Жалпы, Қазақстан Республикасының экономикасы дамушы нарықтарға тән кейбір сипатты ерекшеліктерді көрсетуді жалғастыруда. Ол әсіресе ел экспортының негізгі бөлігін құрайтын мұнай мен газ және басқа минералды шикізат бағаларының ауытқуларына сезімтал. Бұл ерекшеліктерге сонымен қатар елден тыс жерде еркін айырбасталмайтын ұлттық валютаның болуы және бағалы қағаздар нарығының өтімділігінің төмен деңгейі жатады, бірақ олармен шектелмейді. Жоғары инфляция, 2022 жылдың қаңтардағы жуырдағы ішкі тәртіпсіздіктерден туындаған қиыншылықтар, аймақтағы жалғасып жатқан саяси шиеленіс, айырбас бағамының құбылмалылығы өтімділіктің төмендеуін және халықаралық қаржыландыруды тартумен байланысты қиындықтарды туғызуды қоса алғанда, Қазақстан Республикасының экономикасына теріс әсерін тигізді және тигізуді жалғастыруда.

2023 жылдың қыркүйек айында S&P Global Ratings халықаралық рейтингтік агенттігі Қазақстанның тәуелсіз рейтингін «BBB-» деңгейінде растады. Несиелік рейтингтің өзгеру болжамы сыртқы және қаржылық тәуекелдердің өсуі нәтижесінде «теріс» деңгейге дейін төмендетілді. Fitch агенттігі Қазақстанның ұзақ мерзімді рейтингін «тұрақты» болжаммен «BBB» деңгейінде растады. Тұрақты болжам үкіметтің күшті бюджеттік және сыртқы теңгерімдермен, мұнай кірістерінен жинақталған жинақ ақшамен, таза қаржылық кредиторлық позициямен, сондай-ақ Қазақстан Республикасының Үкіметі іске асыратын шаралармен нығайтылған қаржылық икемділікпен қолдау табады.

Экономикалық орта Компанияның қызметі мен қаржылық жағдайына айтарлықтай әсерін тигізеді. Басшылық Компанияның тұрақты қызметін қамтамасыз ету үшін барлық қажетті шараларды қолданады. Алайда, қалыптасқан экономикалық жағдайдың болашақ салдарын болжау қиын, ал басшылықтың ағымдағы күтулері мен бағалаулары нақты нәтижелерден ерекшеленуі мүмкін.

Бұдан басқа, Қазақстан Республикасындағы мұнай-газ секторының Қазақстан Республикасындағы саяси, заңнамалық, салықтық және реттеушілік өзгерістердің ықпалына ұшырағыштығы сақталады. Қазақстан Республикасының экономикалық тұрақтылығының болашағы айтарлықтай дәрежеде Үкімет қабылдайтын экономикалық шаралардың тиімділігіне, сондай-ақ құқықтық, бақылау және саяси жүйелердің дамуына, яғни Компанияның бақылау саласынан тыс мән-жайларға байланысты болады.

Басшылық Ресей аумағы бойынша қазақстандық мұнай экспортының батыс бағытта айтарлықтай шектелген жағдайында Компанияның магистральдық мұнай құбырлары арқылы тасымалдау көлемі артатын болады деп күтеді.

Компания жағдайды қадағалауды жалғастыруда және аймақтағы жағдайдан туындаған ықтимал қиындықтарды, соның ішінде құбылмалылықтың жоғарылауын еңсеру үшін іс-қимыл жоспарын әзірлеуде. Сондай-ақ, басшылық жеткізілімдер мен логистикадағы бар тәуекелдерге байланысты ықтимал сценарийлерді талдайды және егжей-тегжейлі іс-қимыл жоспарын әзірлейді.

Ұсынылған қаржылық есептілік Қазақстандағы бизнесті жүргізу жағдайларының Компанияның қызметі мен қаржылық жағдайына қандай әсер тигізетіні туралы басшылықтың көзқарасын қамтып көрсетеді. Болашақ шаруашылықты жүргізу жағдайларының нақты әсері басшылықтың оларды бағалауынан өзгеше болуы мүмкін.

Күрделі сипаттағы шарттық міндеттемелер және инвестициялық бағдарламаны сақтау

«Табиғи монополиялар туралы» Қазақстан Республикасының Заңына сәйкес табиғи монополия субъектісі бекітілген инвестициялық бағдарламаның іс-шараларын орындауға міндетті. Компания Кеңқияқ-Құмкөл МҚ-ның құбыршілік диагностикасын жүргізу бойынша қызметті (бұдан әрі – ҚІД) қоспағанда, 2023 жылға арналған бекітілген инвестициялық бағдарламаны орындады. Тендерлік рәсімдерді өткізу порталындағы кідірістерге байланысты Компания мердігермен 2023 жылдың 4 желтоқсанында ғана шарт жасаса алды, сондықтан 2023 жылы шарт бойынша орындалу жұмыстың жалпы көлемінің 20%-ын құрады. Компания өтемдік тарифтің қолданылуын болдырмау үшін ҚІД қызметтерін 2023 жылдан 2024 жылға дейін ауыстыру туралы мемлекеттік органдарға жүгінді. Мемлекеттік органдардың инвестициялық бағдарламаны бекіту туралы шешім қабылдау мерзімі - 2024 жылдың 1 наурызынан кеш емес. Басшылық бұл мәселе бойынша шешімнің Компанияның пайдасына қабылдану ықтималдығы жоғары деп есептейді.

2023 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша Компанияның негізгі құралдарға қатысты капитал салымдары бойынша 1,326,111 мың теңге жалпы сомасындағы шарттық міндеттемелері болды (2022 жылдың 31 желтоқсанында 193,012 мың теңге).

Салық салу

Қазақстандық заңнама мен салық салу практикасы үздіксіз даму күйінде, сондықтан әртүрлі түсіндірулерге және кері күшке ие болуы мүмкін жиі өзгерістерге ұшырайды. Кейбір жағдайларда салық салынатын базаны айқындау мақсатында салық заңнамасы ХҚЕС ережелеріне сілтеме жасайды, бұл ретте қазақстандық салық органдарының ХҚЕС-тың тиісті ережелерін түсіндіруі осы қаржылық есептілікті дайындау кезінде басшылық қолданған есеп саясаттарынан, пайымдаулардан және бағалаулардан ерекшеленуі мүмкін, бұл Компанияда қосымша салық міндеттемелерінің туындауына әкелуі мүмкін. Салық органдары салық жылы аяқталғаннан кейін бес жыл ішінде ретроспективті тексерісті жүргізе алады.

Айыппұл санкцияларына, әдетте, қосымша есептелген салықтар сомасының 80% мөлшерінде айыппұлдар және Қазақстан Ұлттық Банкі белгілеген қайта қаржыландыру мөлшерлемесі бойынша есептелген 1.25-ке көбейтілген өсімпұл кіреді. Нәтижесінде айыппұлдар мен өсімпұлдар сомасы кез келген есептелген салықтардың көбейтіндісі болуы мүмкін. Салық салу кезеңдері салық органдары тексеру жылының алдындағы күнтізбелік бес жыл мөлшерінде тексеру үшін қолжетімді болып қалады. Белгілі бір жағдайларда тексерістер ұзағырақ кезеңдерді қамтуы мүмкін.

Салықтық тексеріс

2022 жылдың 26 қыркүйегінде Алматы қаласы бойынша Мемлекеттік кірістер департаменті (№ 547 ұйғарым) 2017 жылдың 1 қаңтарынан бастап 2021 жылдың 31 желтоқсанына дейінгі кезеңге «Қазақстан-Қытай құбыры» ЖШС-нің кешенді салық тексерісін бастады. Жүргізілген тексеріс нәтижелері бойынша Компания 2023 жылдың желтоқсан айында акт алды, оған сәйкес 2021 жыл үшін корпоративтік табыс салығының 50,594 мың теңге сомасына кем мөлшерде көрсетілуі анықталды, және 40,475 мың теңге мөлшеріндегі өкімшілік айыппұл анықталды. Салықты, өсімпұл мен айыппұлды төлеудің жалпы сомасы 50%-дық жеңілдіктің есепке алынуымен 74,965 мың теңгені құрады.

Қоршаған ортаны қорғау жөніндегі міндеттемелер

Қазақстанда қоршаған ортаны қорғау жөніндегі заңнама даму барысында, сондықтан үздіксіз өзгерістерге ұшырап тұр. Заңнамадағы өзгерістер нәтижесінде туындауы мүмкін әлеуетті міндеттемелерді сенімді бағалау мүмкін емес. Ағымдағы заңнамаға сәйкес басшылық осы қаржылық есептілікте көрсетілгендерді қоспағанда, Компанияның қаржылық жағдайына және оның қызметінің нәтижелеріне елеулі теріс әсер ете алатын ықтимал не мүмкін міндеттемелер жоқ деп есептейді (4-ескертпе).

Сақтандыру

Қазақстандағы сақтандыру қызметтерінің нарығы қалыптасу кезеңінде және басқа елдерде таралған сақтандырудың көптеген нысандары әлі қолжетімсіз. Компанияның өзінің негізгі құралдарына, қызметтің тоқтап қалуынан туындаған залалдарға немесе апаттар немесе Компания қызметі нәтижесінде жылжымайтын мүлік объектілеріне немесе қоршаған ортаға келтірілген залалға байланысты үшінші тараптар алдындағы туындаған міндеттемелерге қатысты толық сақтандыру қорғанысы жоқ.

Төмендетілген салық мөлшерлемесін төлем көзінде қолдану

2023 жылдың 1 қаңтарында Қосарланған салық салуды болдырмау туралы келісімнің тараптары болып табылатын ҚР мен ҚХР-ға қатысты Парижде 2016 жылдың 24 қарашасында күшіне енген Салықтық базаны бүркемелеуге және пайданы салық салу аясынан алып кетуге қарсы іс-қимыл жасау мақсатында салықтық келісімдерге қатысты шараларды орындау жөніндегі көпжақты конвенция (бұдан әрі – «Көпжақты конвенция») күшіне енді.

Сонымен қатар, 2023 жылдан бастап ҚР СК-нің 667-бабының 1-тармағына толықтыру енгізілді, оған сәйкес Қосарланған салық салуды болдырмау туралы келісімді қолдану мақсатында бейрезидент байланысты тарап белгілі бір талаптарды орындауға міндетті.

2018 жылдың 27 маусымында Компания, «Industrial and Commercial Bank of China Limited» және ««Алматы қаласындағы Сауда-Өнеркәсіп Банкі» АҚ арасында жасалған несиелік шарттың (бұдан әрі – «Несиелік шарт») шеңберінде Компания Көпжақты конвенция мен ҚРСК талаптарын есепке алатын растаушы куәліктің жаңа нұсқасын (бұдан әрі – «Жаңа нысан бойынша растаушы куәлік») өзірледі.

Қосымша құжаттары бар жаңа нысан бойынша Растаушы құжатты алған кезде 2023 жылдан бастап қарыз бойынша сыйақыға арналған төлем көзінде төмендетілген салық мөлшерлемесі қолданылады. Кері жағдайда 15%-дық мөлшерлеме қолданылады. 2023 жылы Компания басшылығы 10% төмендетілген мөлшерлемені қолдануды жалғастырды, өйткені ол ҚР СК-де белгіленген мерзім шеңберінде жаңа нысандағы қажетті Растаушы куәліктерді алуын болжайды.

19 Қаржылық тәуекелдерді басқарудың мақсаттары мен саясаты

Компанияның негізгі қаржылық міндеттемелерінің құрамына сауда және басқа несиелік берешек, несиелер мен қарыздар кіреді. Аталған қаржы құралдары негізінен Компанияның шаруашылық қызметін қаржыландыруды тарту үшін пайдаланылады. Компанияның сауда-саттық дебиторлық берешегі, ақшасы және Компанияның экономикалық қызметінен тікелей туындайтын ақшалай баламалары бар.

Компания несиелік тәуекелден, валюталық тәуекелден және өтімділік тәуекелінен тұратын нарықтық тәуекелге ұшырайды.

Компания басшылығы осы тәуекелдерді басқару үшін қолданылатын келесі шараларды қарастырады және бекітеді.

Несиелік тәуекел

Компания мәмілелерді тек белгілі және несиені өтеуге қабілетті тараптармен ғана жасайды. Компанияның саясатына сәйкес коммерциялық несие шарттарымен сауда операцияларын жасауға ниетті барлық клиенттер несиелік тексеру рәсіміне жатады. Сонымен қатар, мұндай сатып алушының дебиторлық берешегі Компания үшін қарызды қайтармау қаупі барынша аз екендігіне сенімді болу үшін үнемі бақыланып тұрады. Дебиторлық берешекке қатысты несиелік тәуекелдің ең жоғары мөлшері оның теңгерімдік құнымен көрсетілген. Компанияда несиелік тәуекелдің елеулі концентрациялары жоқ.

Компания ақшалай қаражат пен депозиттерді қазақстандық және шетелдік банктерге орналастырады. Компания басшылығы төтенше несиелік тәуекелдерді болдырмау мақсатында осы банктердің несиелік рейтингтерін мезгіл-мезгіл қарап тұрады. Компания басшылығы жақында халықаралық несиелік дағдарыс және банктердің несиелік рейтингтеріндегі кейінгі өзгерістер төтенше несиелік тәуекелдің негізі болып табылмайды деп санайды. Тиісінше, банк салымдары бойынша құнсыздану резерві қажет емес. Несиелік тәуекел негізінен депозиттер мен ақшалай қаражатта және оның баламаларында шоғырланған. Депозиттер мен ақшалай қаражатқа және оның баламаларына қатысты несиелік тәуекелдің ең жоғары мөлшері олардың теңгерімдік құнымен көрсетілген.

Келесі кестеде «Moody's» агенттігінің несиелік рейтингінің пайдаланылуымен есепті күнге банк депозиттері мен ақшалай қаражат бойынша сомалар көрсетілген.

<i>Мың теңгемен</i>	Орналасқан жері	Рейтинг		31 желтоқсан	31 желтоқсан
		2023 ж.	2022 ж.	2023 ж.	2022 ж.
Банктер					
«Алматы қаласындағы Қытайдың сауда-өнеркәсіп Банкі» АҚ*	Қазақстан	A1	A1	45,857,802	28,237,989
«Қазақстан Халық Банкі» АҚ	Қазақстан	Baa2	Baa2	1,507,574	11,468,034
«Алашаньюодағы Қытай Банкі» АҚ	Қытай	A1	A1	2,650	27,909
«Қазақстандағы Қытай Банкі» ЕБ АҚ	Қазақстан	A1	A1	-	30
Жиыны				47,368,026	39,733,962

*ҚХР-дағы банктердің рейтингі.

Өтімділік тәуекелі

Компания ағымдағы өтімділікті жоспарлау құралын пайдалана отырып, ақша тапшылығы қаупін бақылап тұрады. Бұл құралдың көмегімен қаржылық инвестициялар мен қаржылық активтерге байланысты төлем мерзімдері (мысалы, дебиторлық берешек, басқа қаржылық активтер), сондай-ақ операциялық қызметтен болжамды ақша ағындары талданады.

Келесі кестеде 2023 және 2022 жылдарының 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша Компанияның қаржылық міндеттемелері бойынша осы міндеттемелерді өтеу мерзімдері бойынша шарттық дисконтталмаған төлемдер туралы ақпарат берілген. Несиелер мен қарыздар күтілетін пайыздық шығыстарды қамтиды:

<i>Мың теңгемен</i>	<1 жыл	1 жылдан 2 жылға дейін	2 жылдан 5 жылға дейін	>5 жыл	Жиыны
2023 жылдың 31 желтоқсанындағы					
Несиелер мен қарыздар	32,846,463	-	-	-	32,846,463
Сауда және өзге де кредиторлық берешек	2,704,391	-	-	-	2,704,391
Жеткізушілер алдындағы кредиторлық берешек бойынша бағалау міндеттемелері	1,047,210	-	-	-	1,047,210
Жалдау бойынша міндеттемелер	43,783	43,900	135,248	45,558	268,489
Жиыны	36,641,847	43,900	135,248	45,558	36,866,553
2022 жылдың 31 желтоқсанындағы					
Несиелер мен қарыздар	35,219,061	33,117,671	-	-	68,336,732
Сауда және өзге де кредиторлық берешек	2,175,643	-	-	-	2,175,643
Жеткізушілер алдындағы кредиторлық берешек бойынша бағалау міндеттемелері	422,145	-	-	-	422,145
Жалдау бойынша міндеттемелер	37,201	47,810	3,349	36,792	125,152
Жиыны	37,854,050	33,165,481	3,349	36,792	71,059,672

2023 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша Компанияның айналым активтері негізінен 23,836,867 мың теңге сомасындағы ақшалай қаражат пен оның баламаларын, сондай-ақ 23,527,680 мың теңге сомасындағы банк депозиттеріндегі қаражатты қамтиды. Қысқа мерзімді міндеттемелерге негізінен 32,842,895 мың теңге сомасындағы несиелер мен қарыздар және «ҚазТрансОйл» АҚ алдындағы 1,473,632 мың теңге сомасындағы берешекті қоса алғанда байланысты тараптар алдындағы 1,574,438 мың теңге сомасындағы кредиторлық берешек, сондай-ақ тасымалдау бойынша қызметтер көрсету шарттары бойынша 8,725,959 мың теңге жалпы сомасындағы міндеттемелер кіреді. Өтімділікті жақсарту мақсатында Компания 2018 жылы өтеу мерзімі ұзағырақ қайта қаржыландыру үшін жаңа қарыз тартты. Компания қарыздар бойынша берешекті Компанияның операциялық қызметінен алынған ақшалай қаражатты пайдалану арқылы төлеуге ниетті.

2023 жылдың 31 желтоқсанындағы Компанияның ағымдағы активтері оның ағымдағы міндеттемелерінен 2,781,101 мың теңгеге асып түсті, бұл негізінен 2023 жылдың ақпаны және тамызында 31,694,250 мың теңге баламалы сомаға қарызды мерзімінен бұрын өтеумен шартталады, және бұл Компанияның болашақ ақша ағындарына қаржылық жүктемені айтарлықтай төмендетті.

Басшылық операциялық қызметтен қолда бар ағымдағы активтер мен күтілетін ақша ағындары Компанияның ағымдағы міндеттемелерін шарттық мерзімдерде өтеу үшін болжамды пайдалылықты, қарыздарды өтеу кестесін және 2022 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша қысқа мерзімді міндеттемелерге 8,313,639 мың теңге мөлшерінде мұнай тасымалдау жөніндегі қызметтер үшін алынған аванстар кіретінін есепке ала отырып жеткілікті болады деп есептейді.

Капиталды басқару

Компанияның капиталды басқаруға қатысты негізгі мақсаты болып Компанияның қызметін жүргізу және акционердің пайдасын барынша арттыру үшін тұрақты несиені өтеуге қабілеттілік пен капиталдың тиісті деңгейін қамтамасыз ету табылады. Компания капитал құрылымын басқарады және оны экономикалық жағдайдың өзгеруіне сәйкес өзгертіп тұрады. Капитал құрылымын сақтау немесе өзгерту мақсатында Компания дивидендтерді төлеу мөлшерін реттей, капиталды акционерге қайтара немесе жаңа акциялар шығара алады.

2023 және 2022 жылдың 31 желтоқсанында аяқталған жылдарда нысандарда, саясатта және капиталды басқару үдерістерінде өзгерістер орын алған жоқ.

Валюталық тәуекел

Төмендегі кестеде валюталық тәуекелге ұшырайтын шетел валютасында көрсетілген активтер мен міндеттемелердің жалпы сомасы көрсетілген.

<i>Мың теңгемен</i>	Ақшалай қаражат пен депозиттер	Несиелер мен қарыздар	Таза теңгерімдік позиция
2023 жылдың 31 желтоқсанында АҚШ доллары	33,881,867	(32,842,895)	1,038,972
2022 жылдың 31 желтоқсанында АҚШ доллары	35,743,665	(66,097,880)	(30,354,215)

Компанияда Компанияның операцияларымен байланысты валюталық тәуекелдерді төмендетуге мүмкіндік беретін ресми құралдар жоқ. Компанияның шетел валютасындағы мәмілелерге байланысты тәуекелдері де бар. Мұндай тәуекелдер АҚШ долларындағы қарыздарға байланысты туындайды.

Келесі кестеде барлық басқа параметрлер өзгермейтін шартымен АҚШ долларының айырбас бағамындағы ықтимал өзгерістерге активтер мен міндеттемелердің әділ құнындағы ықтимал өзгерістерге байланысты Компанияның пайдасы мен капиталының сезімталдығының талдауы келтірілген.

<i>Мың теңгемен</i>	Валюта айырбастау бағамының өсуі/төмендеуі	Пайда және меншікті капиталға әсері
2023 ж. АҚШ доллары	+10.00%/(10.00%)	83,118/(83,118)
2022 ж. АҚШ доллары	+10.00%/(10.00%)	(2,428,337)/2,428,337

20 Қаржы құралдарының әділ құны

Әділ құн мәжбүрлі түрде сату немесе тарату жағдайларын қоспағанда, мүдделі тараптар арасындағы ағымдағы операция барысында қаржы құралын айырбастауға болатын соманы білдіреді. Әділ құнның ең жақсы дәлелі болып қаржы құралының белсенді нарықтағы белгіленетін бағасы табылады.

Әділ құнды бағалау нәтижелері келесі түрде талданады және әділ құн иерархиясының деңгейлері бойынша бөлінеді: (i) 1-деңгейге бірдей активтер немесе міндеттемелер үшін белсенді нарықтардағы белгіленетін (түзетілмейтін) бағалар бойынша бағалау, (ii) 2-деңгейге-барлық пайдаланылатын елеулі бастапқы деректер актив немесе міндеттеме (яғни, мысалы, бағалар) үшін тікелей немесе жанама бақыланатын болып табылатын бағалау әдістері арқылы алынған бағалар жатады және (iii) бақыланатын нарықтық деректерге негізделмеген бағалаулар болып табылатын 3-деңгейдегі бағалаулар (яғни бақыланбайтын бастапқы деректерге негізделген).

Компанияның барлық қаржы құралдары амортизацияланған құны бойынша есепке алынады. Компания олардың әділ құнын қолда бар нарықтық ақпаратқа немесе тиісті бағалау әдістемелеріне сүйене отырып, әділ құнды бағалау иерархиясындағы 3-деңгейге қатысты бағалауларды пайдалана отырып бағалайды.

Бағалау әділ құнын анықтау үшін нарықтық ақпаратты түсіндіруге арналған пайымдауды қолдану қажет. Қазақстан Республикасында дамушы елдерге тән кейбір белгілер сақталады, ал экономикалық жағдайлар қаржы нарықтарындағы қызмет көлемін шектеуді жалғастыруда Нарықтық баға белгілеулер ескірген болуы немесе мәміле бойынша операциялардың дәл емес шарттарын көрсетуі мүмкін, осылайша қаржы құралдарының әділ құнын көрсетпейді. Басшылық қаржы құралдарының әділ құнын анықтау кезінде қолда бар барлық ақпаратты пайдаланды.

Амортизацияланған құны бойынша қамтылып көрсетілетін қаржы активтері

Белгіленген пайыздық мөлшерлеме құралдарының әділ бағалау құны несиелік тәуекелі ұқсас және өтеуге дейінгі мерзімі бар жаңа құралдар үшін қолданыстағы пайыздық мөлшерлемелер бойынша дисконтталған, алынуы күтілетін бағалау ақша ағындарының сомалары негізінде анықталады. Қолданылған дисконттау нормалары контрагенттің несиелік тәуекеліне байланысты. Өтеу мерзімдерінің қысқа мерзімділігіне байланысты сауда дебиторлық берешегінің теңгерімдік құны оның әділ құнына шамамен тең болады.

Ақшалай қаражаттың, банк салымдарының, сауда және басқа да дебиторлық берешектің теңгерімдік құны осы қаржы құралдарының қысқа мерзімділігіне байланысты олардың әділ құнына шамамен тең.

Амортизацияланған құны бойынша қамтылып көрсетілетін қаржылық міндеттемелер

Нарықтық баға белгілеулері жоқ белгіленген пайыздық мөлшерлемесі бар және өтеу мерзімі белгіленген құралдардың әділ бағалау құны ұқсас несиелік тәуекелі және өтеу мерзімі бар жаңа құралдар үшін қолданыстағы пайыздық мөлшерлемелер бойынша дисконтталған бағалау ақша ағындары негізінде анықталады.

Өтеу мерзімдерінің қысқа мерзімділігіне байланысты сауда кредиторлық берешегінің теңгерімдік құны оның әділ құнына шамамен тең болады.

Тартылған қарыздар бойынша пайыздық мөлшерлеме өзгермелі болып табылатындығына байланысты несиелер мен қарыздар олардың әділ құнына шамамен тең амортизацияланған құн бойынша есепке алынады.

Есепті күнге жалдау бойынша міндеттемелердің әділ құны 251,834 мың теңгеге тең (2022 жыл: 90,481 мың теңге).

21 Есепті күннен кейінгі оқиғалар

Несиелер мен қарыздарды мерзімінен бұрын өтеу

2024 жылдың 1 ақпанында Компания агент ретінде әрекет ететін «Алматы қаласындағы Сауда-Өнеркәсіп Банкі» АҚ-пен бірлесіп Қытай Сауда-Өнеркәсіп Банкімен жасалған несиелік шарт аясында 2018 жылы алынған қарыз бойынша тиісінше 70,000 мың доллар (төлем күніндегі 31,341,800 мың теңгеге балама) және 2,930 мың доллар (төлем күніндегі 1,312,219 мың теңгеге балама) сомасындағы негізгі борышты және есептелген сыйақыны толығымен мерзімінен бұрын өтеді.

Қаржылық есептілікті шығару күніне қаржылық есептілікке және оған ескертпелерде түзетулерді енгізуді немесе ашып көрсетуді қажет еткен басқа оқиғалар болмаған.

Оң немесе теріс бейтеңгерімдік

2024 жылдың ішіндегі өзгерістер туралы толық ақпаратты алу үшін 4-ескертпені қараңыздар.